TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL
soome-ugri keelte kateeder

BIBLIOTHECA
URALICA
Nr. 8069
UNIVERSITAS
TARTUENSIS

OBJEKT KARJALA KALIININI MURDES

DIPLOMITÖÖ

VIIVE-MALL TIKK
Juhendaja: dots. P. PALMEOS

TARTU 1966

Eessõna.

Käesolera dipleomitöö eesmärgiks on anda deskriptiivne ülevaade objekti esinemisest karjala murdes. Selle koostamisel on kasutatud läänemeresoome murde kohta ilmunud grammatikaid, õpikuid, artikleid. Olulises osas põhineb töö E. Lordi monograafial „Käändsõnaline objekt läänemeresoome murdes" (1963). Töös rajaliku materjali on autor kogunud 1964. ja 1965. a. suvel, võttes osa TRÜ soome-ugri murde kateedri ekspeditsioonist Djorža jõe ääres elavate karjalaste juurde. Esimesel ekspeditsioonil saadud materjali põhjal valmis kursusetöö „Objekt karjala murdes kaliinini

murde Djorža murrakus." See
töö ja 1965. a. kogutud
materjal on elnud aluseks
käesoleva töö kirjutamisel,
mida teatavat määral on
lisaainestikku saadud teistest
kallirini murrakuist, millest
on läbi töötatud V. Ma-
karovi tekstidekogu „Образцы
карельской речи" (1963).

Sissejuhatus.

Süntaksi e. lauseõpetuse ühes komplitseeritumas probleemis on objekt. Objekti on uurinud väga paljid eeltcaadlased, objekti päritolu ja suhete kohta teiste lauseliikmetega on avaldatud erinevaid seisukohti. Eesti keeles ilmunud põhjalikumas uurimuses objektist on K. Kondi monograafia „Käändsõnaline objekt läänemere-soome keeltes", mille sissejuhatuses on esitatud tähtsamad läänemere-soome ja indo-euroopa keeleteadlaste seisukohad objekti ja selle asendi kohta lauses. Traditsiooniline on objekti defineerimine verbi transitiivsuse kaudu. Selline definitsioon on kasutusel ka seniste eesti keele grammatikates keskkoolile: „Objektis e. objekt on lause sõnaliige, mis laiendab sihilist tegusõna, näidates sellele või millele tegevus on sihitud"[1]. On aga korduvalt

[1] N. Remmel, E. Riikoja, J. Valgma, Eesti keele grammatika, Tallinn, 1961, lk. 22

märgitud, et selline määratlus ei ammenda kõiki objekti esinemisjuhte. Sageli võivad ka sihitud e. intransitiivsed verbid saada sihitisliku laiendi. Näiteks: magab pikka und, joonseb pikka maad, käib oma käimisi. Sageli muudab intransitiivseid verbe laiendav objekt sisaldusobjekti alla.[2] Ka varjala kaotamine nimetab esineb lausega, mis intransitiivsel verbil on laiend, millega märksa harvemini mujal eesti või teine keeles. Näiteks: aštie ruotaw nettä 'nõu joonseb nett'; gul'aiččimma pühätpäivät (OKP 103) 'jalutasime pühapäevad'; että andar vähäštä nälä istuo (OKP 16) 'et ei lasknud natuke veel istuda'.

Ka Penttilä on teine nende grammatikas[3] täpsustanud ja täiendanud Setälä definitsiooni objekti kohta, viidates intransitiivsete verbide sihitslikele laienditele. Kitsas jääb ka määratlus, et „objekt näitab eset, millele tegevus on suunatud".

---

[2] Lähemalt peatunis objekti liigid, lk. 82

[3] A. Penttilä Suomen kielioppi; Helsinki 1963, lk. 586

Tegevuse suunatus ei ole alati ilmne, näit. tunnen nälga, tunnen valu õlgades, kaanatan muudust. Sageli on objekt pigem tegevuse tulemus kui ese, millele tegevus on suunatud: kaevan kraavi, ehitan maja, kirjutan kirja.

K. Kont võtab definitsiooni kokku järgmiselt: „Objekt on kindlas vormis (või vormides) esinev lause adverbaalne kõrvalliige, mille abil on suhe tegevuse ja mingi eksisteeriva (olevuse, eseme, nähtuse) vahel, kui kõnesolev tegevus on suunatud otseselt sellele existentsiaalselt, kaasrab või kutsub seda esile."[4]

Objekt varjata kaliiniv nurdes on üldjoontes sarnane objektiga eesti ja soome keeles. Võib isiki täheldada tugevat rene kalle nõju. Eriti tugev on se mõjudugi sõnavaras, aga ka süntaksis on rene nõju vägagi tuntav.

---

[4] K. Kont, Käändsõnaline objekt läänemeresoome keeltes, lk. 10

Käesoleva töö koostamist raskendas osaliselt materjali vähesus ja ühekülgsus.

Töö on jagatud viieks peatükiks, neist esimene sissejuhatus ja kokkuvõte. Põhilisem osa on total- ja partsiaalobjekti käsitlev peatükk. Mõnevõrra pealtnäha on peatükk, milles käsitletakse objekti osasid tervik lausekliikmetega.

I. Objekti esinemisvormid.

Läänemeresoome keeles võivad objektina esineda nii käändsõnad või käändsõna tähenduses esinevad sõnad ja da-tegevusnimi. Objektiks võib olla ka nimisõnaline kõrvallause. Vaadeldavas varjatud keele näidetes murdesõi ei ole erinevusi.

A. Käändsõnaline objekt.

1. Substantiiv objektina.

Substantiivi e. nimisõna esinemine objektina on võrdse arvuga objekti esinemisvormidest.

Näit. miä varjaa čüžlüškü 'ma vardan sisalikku'; tjelm, tjelm hüü i otov hännän iěld 'tiris, tiris hunt ja rebis saba endalt'; muačih muam ei šuač tütti unomuu 'võõrasema ei armastanud taadi tütart'; tüt'ät kezrätäh lagqua (OKP 38) 'tüdrukud ketravad lõnga'; miläh mučutjh rodiua, eiämmit'en tüttiö

(OKP 34) 'küllä nutsuti sugulast, nurenas esas tüdrukuid'; s'eičas nüü siloskuičemma klieverie i kagrja (OKP 18) 'praegu me silleriine riistuut ja kaera'; mänen d'adoll perhvatnuw vremäh (OKP 179) 'läksen taadile hommikuunet viina'; a nüüt ožutan kaikki kuwtorat, nüüt t'äh d'elah godečetah (OKP 112) 'aga nüüd näitan kõik instrumendid, kõik vahendid, mis sellen ajan tarvo läherad'.

Nagu tuiteski keeltes esineb vaadeldavas varjala keele murdes objektina päärsnemi või sellest tuletatud üldnimi: d'edo, buabo laškiettih ogoz'en (OKP 58) 'taat, eit lasksidki Ogoze (Jumalat)'; t'ämän kniigan sillain lugi l'enina i hiän riitti veštiläžiz (OKP 8) 'seda raamatut luges Lenin ja ta kõitis vesjegorskilasi'; ogoné buabo-jagan kül'vetti i veinotti (OKP 59) 'Ogone viiakse Baaba-Jagaad ja pani magama'; mäggiä eččikniä siwkka-burna, veščaja rabotka (OKP 162) 'mingi

otsige Sirka - Burka, igavene eanus-taja' ; čäis' mi:sab ogne-tõtra ? (OKP 146) ' küllap näletad Agrippina - tädi ?'

Sageli täpsustatakse sihitäiss olevat pronoomenit päris:nimega: tavõ händä, barsku ' püüdis teda, Barsikut' ; hüä ei otet händä, vanjuška ' nad ei võtnud teda, Vanjuškat'.

Objektina võivad esineda ka sõnapaarid. Võrreldes teiste lääne-meresoome keeltega kasutatakse neid muritavas murdes väga harvaesineva. Näit. ne čuarõ ando hänellä kl'iäččäzen - kl'iäč-čäzen (OKP 163) ' no andis tsaar talle kobuzaromu' ; hiän läsi küliä müöt mečemah žuolma-l'eibä žiömäh (OKP 158) ' ta läks mööda küla mubuma soola- leiba söömа ' ; možot en nie šigäl' varuščellun väidä kallehe panafiida- aigaz'e ? (OKP 73) ' võib- olla ma ei valmistanud vagu vaja neid valled Bogepalvus-aegu ?' ; pešto- kätbä , pešto- jalgia

ottetjih ! (OKP 32) ' tahutud rätt, tahutud-jalga nõel !'

Sõnapaaridega sarnanevad tähendusetult lähedased sõnad, mis on omavahel ühendatud reapealsõnaga da : niit pet kuratah vain kuršte da hattama (OKP 137) 'niid ju rootsee ainult põraadaniet ja jalarätte'; ana, šanow, miula nowkin da labte (OKP 108) 'anna, itteb, mulle roop ja labidas'. bjabo ſedosja paimendi hahilesda da šoŋte pelloššа (OKP 22) 'vanaema Feodosja karjatas hanesid ja parte põllul.

2. Adjektiiv objektina.

Nagu teisteski keeltes võib ka saamiski mõni adjektiiv e. omadussõna esineda substantiivi tähenduses. Sellistel juhtudel on lause elliptiline ja puudub substantiiv on vergesti juurdemõeldav. Näit. lapš kuigiliččow viärki 'laps häbeneb võõrast'; kiän tulow leivajkiä, muštua i vaŋgrd tuaw 'ta tuleb leivaga,

musta ja valget toob'; e-ch, duid duimat [tmua] ned'äw, duid duimet [tmua] ned'äw (OkP 187)' e- eh, peastu peasmatut saanab, peastu peasmatut saanab'; dohtar' lečču kolnoid 'doctor ravib haiget'; i na, šanow, midä nie šiwla pagizen kiwittä (OkP 56)' ja vaat, ütleb, mida na sulle räägin head'; pidäw awttu čähin 'peab aitama ligimest'; tuašen mun roiazen, muškiesen, pör-hänkäzen tapoin (OkP 158)' jälle nagu teeta, pruuni ja kohera tapsin'.

3. Pronoomen objektina.

Objektiks olev substantiiv võib sageli olla asendatud pronoomeni e. asesõnaga. Objektiks võivad olla:

a) personaalpronoomenid, näit. mun äijäld ei annet miähel 'mind väga ei antud mehele'; en aŋ, miä šiwn tapan 'ei anna, ma tapan su'; kunat šiädih käsen 'kuradd

sõid ta ära' ; kajari miät
carbnoiĩ praignan ' nõisnix
mängis meid caarlidel naha'
istuõccnua niwla šelgah, nil
t'eidä šualaa xodih (OKP 52)
'istuge nulle selga, ma saadan
teid koju' ; hiän läš heid
ečmäh 'ta läks neid otsima';
čuari tuli, otti hänen (OKP 162)
'tsaar tuli, nõttis ta' ; eba
nilma '(OKP 48)' nõta mind'; ta
hänen i kill'ättich (OKP 41)' ja
naab jäätigi ta naha' ;

Rõhutamise või tugevama
eelmisjõu saamix eesmärgil nõud
olla personaalpronoomenile lisa-
tud indefiniitne pronoomen:
ei, en istuõče, jaga - buabo tavot-
taw i meidä molembic pergaw
(OKP 59)' ei, ei istu, Baaba jagaa
jõnab järele ja meid nõlemat
peasab' ; hiän mẽ miät kaik-
ki 'ta nutsus meid kõiki'.
Neis lausetes on objekti põhi-
tähendusx randjaus personaal-
pronoomen ja seda laiendav
indefiniitne pronoomen on abilundes.

b) reflexiivpronoomen: hiän riittäw iččidäh 'ta riidab ennast'; riiä peäen iččied 'ma pesen end'; ruin ellow paremmiin čuwsuuičet iččettä (OKP 119) 'justnii parenimi tunned end';

c) harvemini tuleb ette reflexiivse pronoomeni esinemist objektina: hiiä äijäld šuwtah toin'toist 'nad armastavad väga teine-teist'; niid jo ammuin tijäu toin'toišt 'me teame juba ammu tein'teist';

d) possessiivpronoomen: šiid'ä naćća l'ehmät laškiettah — i onnan laišen (OKP 25) 'siis, vaatan, lehmad lastaxe välja — ja oma lasen'; hiän eţ omah (piškan) i niid' 'ta nõttis oma (pintsaku) ja läks ära'; nie onnua iččettäi šanon (OKP 104) 'ma ema (= enesest) ise räägin'; tüttö ruććiw tulla tuatoyne hiilä suattoleikši hrihan onnie (OKP 38) 'tüdruk tutvub peisi emaxd (= mugulasi) roos isaga neade poole reoja';

e) demonstratiivpronoomenid: šiidä paimenet paistih (OKP 156) 'seda rääkisid karjased'; näidää ei pre kuivata (OKP 18) 'neid ei pea kuivatama'; piettih meih šuttén, a jo miö enm pidännin näidää (OKP 184) 'kanti kuni meieni, aga meie juba ei pidanud neid';

f) interrogatiivpronoomenid: mid madu? 'mida teha'; midää tšeb, anni, ainova tütär? (OKP 26) 'mida mutad, Anni, ainuke tütar'; aa, aa, mid šie itšet 'eit, eit, mida sa mutad'; mu midää šie šrelä näit? (OKP 16) 'no mida sa seal nägid?'; kummait (platju) šrä šuvšet parennin 'kumba (kleiti) sa armastad rohkem?';

g) relatiivpronoomenid: paigan' duvmaiščow, mid madu 'paeg mõtleb, mida teha'; štoban ollah raišrat, kumzia miä kuvin 'kanal on raamatud, mida ma lugesin'; šiidä vaštai kubrew kuvkumah, midää šiga šanow (OKP 105) 'siis vast saab kuulda, mida siga räägib';

h) indefiniitsed pronoomenid: kaiki enemoi saaru rõõčiia 'kõike ei saa korraga räägida'; mjada hänellä oli äijä i kaikie rjadja hänellä ei šiannen (OKP 12) 'maad oli tal palju ja kõike harida ta ei suutnud'; taht hiän mid huit, mid tärnõw šüwä (OKP 182) 'tahtis ta midagi, mida on, süüa'; t'e hmõ täššä kaiki päiviä ni ühtä ei andan: piettí maijõn (OKP 25) 'lehm siin kaas, päeva ei andnud midagi: ei andnud piima rätte'; miä en niä nived 'ma ei näe midagi'; täš miä en nägü ni mitiit paho 'selles ma ei näe midagi paha'; hiän toizi zastui kumardlõnah oman neiõzel 'ta kindis teisi kummardama oma nõuust'; a brüha, brat, mel'dü jõli niwh, nüin tüõdi nenen ni huit'en mõõnah (OKP 102) 'aga poiss, vennas, nii armus mõnune, nüs saatis nellegi mõtsma'; kaikaze pidäw õstua (OKP 29) 'kõike peab ostma',

4. Numeraal objektina.

Objektina võivad esineda numeraalid, sealhulgas ka arvnimisõnad e. põhiarvsõnad ehk ka kvantsemit tähistavad sõnad, nagu pott, koorem, pära, klaas jne. Sarilikult analüüsitakse sihitisena põhiarvsõna või hulka e. kvantsemit tähistav sõna, mitte aga järgnev substantiiv, mis esineb partitiivis või omastavas, en atribuudina. Näit. *mina ostin täägrei kolm nublit* 'ma ostsin endaga kaasa kolm rubla'; *mina tarotin ühen kaasan* 'ma pühkisin ühe kaaga'; *fermah varoin lisajimma läässä kümmenen kurtia* (OKP 18) 'farmi jaoks valmistame umbes kümme (pilo) virna'; *nie šiwa annan kaasan zoltu* 'ma annan selle kaasa mulda'; *a niitten rosoniečči lüpšaw kolme puašta huomentella* (OKP 25) 'aga nüüd tõpetas, lüpsab kolm potti (saiakannu) hommikul'; *mina niwa kitrun naidua* 'mina mulle kiter piima!'; *oš sin jaablokku* 'osta sinagi õuna.'

Põhiarvsõna analüüsitakse objektiivsuse ja juhtudel, mil põhisõnale järgneb kvantumit tähistav sõna ja nende mõlemale laiendus olev substantiiv: *hiän õst vaam nõvvnüst liibi* 'ta ostis valu pätsi leiba'; *hiän tahtow vaat litru viini* 'ta tahab vaat liitrit viina'; *paarečõw jogo owsčinan vehtah puoli funtua šuolua i vaasi funtua vagrašta jawhuo* (OKP 111) 'iga laenuraha kohta nõuab vaat naela soola ja vaat naela vaerajahu'. Selline analüüs ei ole aga mingi loogiline ja ainuti vaene on seda põhjendada vaid grammatilise näitlusega; tegevus on nimetatud substantiiviga näidendatud mõistele, mille aga põhiarvule (1. näitelauses: ostetakse leiba, mitte aga vale).

Sihitisena võivad esineda ka arvsõnadest moodustunud sõnapaarid: *ka otetah vaaži-valme, ni on herošta* (OKP 102) 'vaat mõtlevat vaas-valu, nagu

en, kobust'; <u>salíčen kuvăa il-</u>
<u>lan, nõpšiăn štuaan - teizen</u> (OKP
115) 'valin kea õhtu, lõën maha
tĕai - teise'.

B. Põõrdsõnaline objekt.

1. <u>I infinitiiv objektiina.</u>

Verbi laiendiss lauses nõub alla
peale näändsõna nell I infinitiiv,
mis esineb lauses nas alusena
või sihitisena ja on verbaalse
nominatiivi või partitiivi tähenduse
kandjass. Sihitisena esineb I infi-
nitiiv ei ole nii närga-
tavalt süntaktilisses sinonüümses
tähenduses nagu seda on alusena
esinev I infinitiiv. I infinitiivi
nejulne objekt vastab küsimusele
<u>mida teha</u>? ja väljendab tava-
lisele abstraktse tegevuse nõudet.

Näit. <u>mia tahan nõnüä</u> 'ma
tahan lebada'; <u>šrä nïäl' nerĝit</u>
<u>madu</u> 'sa jõuad nel töötada!
<u>nüä</u> jo äijäla naebünnma i
<u>šüüv tahsinnma</u> 'ne näsvne
näga ja tahtsone süüa'; <u>kiäa</u>

ei šuvč rävo meccäh 'ta ei armasta räia metsas'; (hräk) ei l'ücahtua muhi (OKP 153) '(ta) ei julge liigutadagi'; tahoin rebiel'di külmättiä (OKP 153) 'tahtsin rergelt külmetada'; hüä merl' awttua ebrazittih 'rad muldusid mein aitamast'; muamo da tuatto ei annettu ahtua (OKP 46) 'ema ja isa ei lasnud nõtta'; miwl ičell tahottais' dastat', da ei el (OKP 183) 'ma ise tahaks saada, aga ei ole'.

2. Teonimisõnad objektina.

Tegusõnadest moodustatavad teonimi ja tegijanimi, mida saab ühtaegu käsitada verbivormidena ja substantiividena, võivad esineda objektina. Kalünini karjala murdes ei olnud sellsed laused üsll sagedased. Näit. hiän šolakki i l'äsi itkijiä ečünäh (OKP 48) 'ta lasnus alla ja läks mutjaid otsma'; i šiidä oli hänellä riadajia ruuzičünnendä mehtä (OKP 21) 'ja nell oli tal töötajaid ruuzi ümmendä

mest'; nii šuvčen' lauluist 'na armastan lauluist'; nii šiwl tuan šüänist — laeru tuan, hernehe tuan 'na tõõn sulle xõnist - laeru toon, herneid toon'; šüdä xiäppreen, valmissan šüänistä, xurginua (ÕkP 25) 'pärast teen valmis, valmistan xõnist, tõunat.

C. Kõrvallause või otsene kõne objektina.

Verbi sihitislimus laiendiks võib peale üksikute käändsõnade või pöördsõna vormide ella kogu kõrvallause. Umbes samasugune olukorra võib ella ka otsene kõne. Sellised objektid laiendavad nagu üksikud sihitsi verbe, nagu üttlema, teadma, nõtlema, lauxma, karbma jne. Mainitud objekti objekti esinemisvormidega ei ole jägnevates osades enam tegemist. Alljärgnevalt aga mõned näited nendest: el' valehtel', sto šiä šiäl' elit 'ära valeta, et sa seal

olidi niä vajan, što ožawa ešter-
gare 'na randan, et satun rangi;
hiän duwmaič, što eländ on praid-
nut 'ta nõtles, et elu on nää-
das'; jesli siäkun, to tijiššat, ken
dajšen šuvdel' 'nii (siisi) sihtseb,
saad teada, es lapse saetas;
a buabo i šanow dïedolla: „nie
nuccäh täänä tüttöne" (OKP 60)
'aga eit sitteb taadrle: „Dii nuba
se tüdrun"; ivanuškan' tunow
joreï i baranaw: „el'enuškan' nejt
liwtah, tahtah nimm iskrä"
'Ivanuška tulep jõeli ja kuiiab:
„Eljenuška, nuga ihutaus, tahetaus
nind tappa!"

II. Objekti käänded.

Eesti vene grammatikates nimetatakse objekti käänetes nominatiivi, partitiivi ja ainsuse genitiivi. Samal seisukohal on ka käänemereesone vene objekti erimurimuse autor K. Kont, vene-ajaloolises käsitluses tuleb siiski esile ka nimetus akusatiiv.[1]

Seoses uuemate kultuuride hulgas navastu pole praeguseni üksmeelt objekti käänete suhtes. Aegade jooksul on olnud Seoses nelemeeste suhtumine akusatiivsesse ehitusse. 17. sajandil ühendas nimetus „akusatiiv" kõiki objektikäände, eelmisel sajandil sai see termin uue tähenduse, eristati „partsiaalset" akusatiivi, mida nõuge sagedamini nimetati „infinitiivseks". 1840. a. G. Renvall jättis nimetuse „akusatiiv" juba käänetelõpetelust välja, tema eeskujul järgnesid paljud teised.

---

[1] K. Kont „Käändsõnalõpu objekt läänemeresoome vene", lk. 21.

t-liisi akusatiivi vorme, mis eri-nevad pronoomenitel esnätt vdaa-murdeis — meidät, teidät, heidät ja nenet — ei nimetatud nildse või püüdi genitiivi alla. Renessanss-terminit „akusatiiv" rakendus tuli sajandi lõpul, mil nirjanudes õi-distus t-lõpu vormide rakutamine. Jõuti selleni, et ob-jekti näänetena nimetati par-titiivi ja akusatiivi.[2] Uued neleteadlased otsivad nüüd-laltsi põhjendatult selle vastu, et nimetada sama vormi mõne või nõnema eri terminiga vormi sintaatiliste ülesannete järgi. A. Penttilä jättis akusa-tiivi täiesti kõrvale noomenite puhul, rakutades seda nad seos personaalpronoomenitega ja pronoo-meniga ken.[3] Penttilä nimetab tõbaalobjekti näänetena akusatiivi, genitiivi ja nominatiivi.

---

[2] Vrd. G. Karlsson, Akusatiivi suomen veliopin terminä", „Virittäjä" 1966 nr. 1, lk. 16 jj.

[3] A. Penttilä, Suomen veliopi, lk. 595

Akusatiivi objekti määramise ei nimeta enamus võõrkeelsetest soome grammatikatest. J. Karlsson ei ole sellega nõus.[4] Nii nõuab see teema seisukoha järgi alla nõudepraktilise õpetuse hulgendamiseks. Lauseõpetuses peab ta nõuste „akusatiiv" nimetamist majalseks.

Kuna varjala valiinini murdes esinevad personaalpronoomenid nõud juhul akusatiivi, siis tuleb käesoleva töö autoril avatus lugeda objekti määramata nominaatiiv, aknuse genitiiv, akusatiiv ja partitiiv, nendest partsiaalobjekti määramas aknuse ja nimetuse partitiiv. Eitavas lauses on objekt alati partitiivi, akusatiivi esinemine on erandlik.

Näited. Objekt on nominatiivis: nimbi minla täinä šorja tavotta (OkP 40) 'nüüdsest mul see part vaid piiluda'; nüä tavotin šeičmain vaim 'ma piidsin seitse vaala'; nošlih nellät nää' 'otetigu neli'; otettih värčit

---

[4] „Virittäjä" 1966 nr. 1, lk. 27.

šelgäh i l'ähtiettih aštnah 'läksid
venaad öösel, nõtsid sadid
selga ja hanaasd astuma';
a veb° soberi valažet, istuw: šüöw
huolett (OKP 186) 'aga vebane
voryas valad vanu, istub: söök
meretult'; a hiän maamat d'er-
vai i mid' iänašt 'aga tema
vaanad tõnbas aia ja lahus
aina vaadu'.
Objekt ainsus genitiivis: põllaš-
šüttih vellet, mes miä aian
panemma 'venaad lõksd sgaxes,
mehe me eide panene'; veb
i šõi nuzzen 'vebane sõgi
mene ära; nazin, niwn vebo
nei' 'nasse, minu vebane viis!'.
Objekt on adessiivis: kajar' mänet
niät tääne vartsoiii 'nõisra
vastas mend siia vaartidega';
nägin niät prijmittih toizen
madsih'nüid mend nõeti vastu
tersiti'; šüd'ä hiät munnollow
il'ennettih (OKP 109) 'pärast
vad muhugi aeti'.
Objekt on partitiivis: hevl' tahot
äijäld tütöst 'nad taheed

väga tütreast'; nardu lienew äij, nado eerdua eainoi 'ralvast tulep palji, baris järjenarda võtta'; nia' nanan eanna nodik 'na ehetan ena naja; napšer lewitetäh engra natnih 'apsele laabataax õlgi hälli'; nuvettih šiäšäh ruhrij i nan'uška nuvei. šiäšäh 'haaati xõna nuixeed ja vanjišaa haaaa xõna.

III. Totaal- ja partsiaalobjekt.

Läänemeresoome nelle objekt allub totaal- partsiaalsele struktuurile. Totaal- või partsiaalobjekti valik sõltub objekti omadusi ja tema põhjuslikust iseloomust või põhjuslikust vormistusest. Partsiaalobjekt e. osasihitis esineb juhul, mil tegevus on nimetatud osale eesmärgist või nähtusest, tegevus on lõpetamata, korduv või iseloomult pidev ning ei või tulemusele. Totaalobjekt e. täissihitis eeldab tegevuse lõpetatust või lõpuleviimist tulemusele, tegevus haarab kogu terviku. Verbi laiendusi eraldi objekti totaalsuse ja partsiaalsuse alusel saab näidata ühelt poolt tegevuse lõpetatust ja tulemuslikkust, teiselt poolt lõpetamatust, pidevust ja tulemuseta. Kui põhisõnaks on verbi tegevus on nimetatud lõpetatuna, siis

näitatakse objekti totaalnuju ; tulemuseteena ja jätkuvana nõ-bestatud verbi tegevus tähistamisel näitatakse objekti part-siaalnuju.[1]

Viinastes murimustes on nimetatud terminatiivne ja mitteterminatiivne ning resultatiivne ja terminatiivne. Läänemeresoome mõttes on verbe, millega nimetud tegevus ei mõjuta objektis esile mingisugust muutust. Neid verbidega väljendatakse tavaliselt tundeid, mõtteid jms. Selliste verbidega seotud objekt on alati partsiaalne ja neid verbe nimetatakse irresultatiivseteks. Sellega seostub mõiste „mitteterminatiivne", mis tähistab tegevuse jätkuvust. Resultatiivsed ja terminatiivsed verbid seevastu näitavad verbi tegevust lõpetatuna ja tulemuslikuna. Läänemeresoome mõttes on mitmem

---

[1] Vrd. L. Kont „Käändsõn. obj. läänemeres", lk. 53

osa verbe resultatiivsed ja terminatiivsed.

Kõik see on vahelt ka naaldsõna mõnda vahta.

A. Partsiaalobjekt.

Partsiaalobjekti väärtus on ainsuse ja mitmuse partitiiv. Partsiaalobjekti kasutatakse järgmistel juhtudel:

1. Objekt väljendab osa.

Objekt nõrk osa väljendada juhul, kui tõde all ehk ei ole lõpetatud, ta saab alluda põhisõnaga väljendatud tegevuse osade arvu ja ka tervikuna. Tavaliselt on võimalik sõnastuses teha vahet, mis tegevus on suunatud tervikule. Osa, millele tegevus on suunatud, nõrk olla ka ebamääraselt, selgelt tervikust eristamata.

Näiteks.: lugesin raamatu ära ja raamatut ’ lugesin raamatu ära ’; ehitab maja valmis ja ehitab majat ’ ehitab maja ’ (EKP 179)

'eit viipstas rahuleri'; tua niwl l'erbi! 'too mulle lerba'; ren pirgaww, ren l'erbi, ren raiww, ren ranču tuaw 'ma pimmab, ma leiba, ma kaale, ma sultšinat taab'; pan kuwšnah šeppi 'pane kaanu sse pärmi'; d'ötšinšinat ajeldeh karvah, müädih d'ötsre l'erbäh (OKP 12) 'tõrvaajajad võitsid karva, müüsid tõrva lesva pastu'; norženella d'eggua pannah tarilnalla (OKP 99) 'nõrspale pannakse raha taldrikule'.

2. Verb väljendab kestvat, jätkuvat tegevust.

Nagu juba mainitud, jagatakse läänemeresoome keelte verbid resultatiivseteks ja irresultatiivseteks. Suurem osa verbe on resultatiivsed, s.t. nad võivad väljendada nii tegevuse jätkumist kui ka lõppemist või lõpetamist tulemuse ning tulemuseni jõudmist. Partsiaalobjektiga koos väljendab verb kestvat, jätkuvat, pikemat aega

teimemud tegerust.

Näit. i poigan' mubel nažwnah žentekan, što jiow maijoʻt' / ja pojase kanas nawana, sent joob piina'; miä luwen aniš-ne' ma leen naamatut'; piäšüt šüätläh oni poigi' pääoinesed sõõdavad ena poegi'; šügziil tawtellah jäniʻnšõi' nägisel piiŕtaase jäneseid'; tütet peŕäh l'õtõa stidaʻt' nägõi, šteb oiʻ tüt' šon' tüdrenud pesnad kenamudiga nägu, et tüdrua olen kena; a nuno n'oŕew nazisʻt' aga nuna kiŕiah kassi'; keläʻ iʻänʻdä oli udiela mendaʻella kiŕ maaiettih pedno (ORP 12) nerl oli perenus udell, sellele nad maasid naasi'; šüädä kiä pabu' sõid nad ube'.

Sellsed jätmuat tegerust täkistavad perbe ea sageli raaasnades. Nende verbide tavalise olen eapeal on partsiaalne. Näit. aigane

Linduńe jo ńoraśta piwkesa, miśkańe raita kerus anealów (OKP 84) 'varane linnuse pilvb ja-ba nolla, ani hilne alles kund avab'; *ma l'ubaj šiów a nedä i l'ubä* (OKP 86) 'mes leiba oöb, aga neda leb'; *paimen muošma puow naiseh vayah varein, a ei ühch l'ehmäh* (OKP 87) 'karjane pütsa puunb nogu karja, aga mitte ühe lehma jaoss'.

Jätmnat tegemst väljendavate verbide objekt on lähedalt seotud ülmises alajaotuses vaadeldud ega närvnate objektidega. Kui tegemn on jätmr, siis tulemust ei saa tavalmselt otse näha, samuti ei saa nõlgendatud tegemn olla tõgimata sündmtud nogu esemele.

3. *Verb on eitavas vormis.*

Laus eitav sine on lääne-mereseome reelle partsiaalobjekti nõrge seadlam ja nõrvalemaldumatum eltingimus. Jaatavas

lausen esineb nõiste osalisest ja tegevuse jätkuvusest tingitud partsiaalobjekti puhul läänemeresoome multes rohkesti mitmesuguseid kõvalekaldumisi. Eitava sõnaga lausen on aga objekt alati partsiaalne, olenemata sellest, missugune on eitatud verbi vorm"[2]. Sõit se on tehtiv ka ranjala kelle rohta. Kui verb on eitavas vormis, siis on nii resultatiivsete kui ka irresultatiivsete verbide laiendiks partsiaalobjekt. Kingit ost ei mängi ka see, kas eitatavat objekti osaliselt või terviklina haaravat tegevust.

Näit. urhot miõšticcettih kodih, ei lõvvet rondid 'mehed tulid tagasi koju, ei leidnud kedagi'; el' anõ ši nimi, nuan! 'ära anna sa nimed, ema!'; naiza mad', nubei raĕmah, ei ow kärež porotnikan 'naise rõõmustas, kaasas saatuna, ei ole

---

[2] K. Kont, Käändsõnalise obj. kas multes, lk. 112

tema vaed'; ni nellä raijo-
naššа vanad ei muáita s'en
verdja jäičiä, mes häidellä
(OKP 9) 'mitte nellelgi rajoenis va-
nad ei mene nii palju mene
nei temal'; a miä vodiʔ vai-
nen päivä itiʔ, urošt ei ov
voiš' 'aga mina vodus vogu
päeva nutsin, mesto ei olnud
vodus'; uroš händ ei šuvannua,
dviĉ' 'mes teda ei armastanud,
peasis'; miä en niä nädnaʔt pä-
nel 'ma ei näe mend taevas'.

Ka mišmuzna esitatud
eitavas võres olev verbi objekt
on partsiaalne, mügi selles
sisaldub nõte võrd olla jaatav.

Näit. nizghin hiän ei müän-
nüa enneh lehmi? 'vas ta
ei müünud ena lehma?'; näzvi
hiän enneh vodi ei štrahäi-
nen? 'vas ta ena maja ei
vädlustanud?'; et tahtois' šrä
šüvo täd jualloxan? 'vas sa
ei tahas mina veda buna?'

Nõnizerd võrd laux olla
elliptilne; verb puudub, vaneb

ainult eitussõna: čiχto nuolen, mi vain ei šil'ne (OKP 114) 'täiesti surnud, mi arust nitte ühti'.

Objekt on partsiaalne ka muldse päljendavais lauseis: elgä vaškeskan veeru liekmäh! 'ärge lage vera laamma!'; elgä šüägü vangod grobu! 'ärge söge nurgvesta seni!'; elä luaji aijastä eŭnen važastä (OKP 84) 'ära tee aeda enne vaesat'; elä ihašiu eŭžimäštä kiunittä, elä pälläšü enžimäštä pahutta (OKP 84) 'ära vainustu esimesest kaest, ära ehmu esimesest kalvast'.

Tavalises nähtuses varjala ütles on ka n. seemdaarne objekt. See tähendab, et verbi laiendis on I infinitiiv, mis saab omavorda nooneilise sihitise. Kuigi verbi eitus näib ainult I infinitiivi vahta, on selle laiend paatamata tervele tõnginustele partsiaalne.

näit. mia en tah nawwu täd wäit' ma ei taha laulda seda laulu'; toizi wiis me en wõi šanno, ronža oldih pereèlittüü (OKP 14) 'teisi wiisid ma ei wõi èelda, wellal on ainbes axetaud'. ni taž en duwmainnen šiw täd l'ehi 'ma wegi ei wõlnud niisa seda lehta'.

4. Verb on irresultatiüne.

Kõikides läänemeresoome sulles on verbe, mis tähistavad tuulmusi, nõtkid, kestvat aimamda, mulltorganitu tegevust. Neade verbidega väljendatud tegevus ei saa objektis sulmuda ehk mingit muutust, samuti ei või nad mingile otsesle tulemusle. Neede verbide laiendas on rõhuvas enamuses sulles partsiaalne objekt.

Aarni Penttilä eraldab oma objektirääsitluses selle viisi irresultatiüised verbe.[3] Need

---

[3] A. Penttilä, Suomen kielioppi, lk. 589

tähistavad 1) tunnet, mälumist, tundmust; 2) edasi- tagasi liigutamist või liikumist; 3) ümbritsust, tahtmist, tähendust, nõtkumist jms. , mille tulemus on ebaõnnestumine või elematus.

K. Kont eraldab neli põhilist rühma irresultatiivseid verbe, lähtudes nende semantilisest tähendusest[4]. Need on: 1) tundmust, meeleolu ja hinnangut väljendavad verbid; 2) tahtmist, ümbritsust ja ravatsemist tähendavad verbid; 3) mitmesugust nõudmist, jätkumist ja n. ö. osalist tegemist väljendavad verbid; 4) meele- ja intellektuaalset tegemist väljendavad verbid.

Käesolevas töös on irresultatiivse põhisõnaga sihitisi seisvad laused jagatud nelja rühma.

a/. Tundmust, meeleolu ja

---

[4] K. Kont, Käändsõnaline objekt ehk sihitis, lk. 76.

hinnangut väljendavad verbe tavendab partsiaalobjekt.

Näit. hebon' varai mašinu 'hobune vartis autot'; miä vanjan omu šuvun 'ma vaadan oma suma'; miä huigličen oli šanoi' ma häbenen ema sõnu'; medä' meišin raijonašša vellä i sé ihašiuttaw, što muoriéo šnolan loppehuoh ei aja linnoih nebiedä' el'änidiä ečči-näh (OKP 9) 'nerd Nesjegorski rajoonis rõõmustab mul ka see, et noored pärast nooli lõpetamist ei sõida linna hergel elu otsima'; mützi tvettoi šuvčet parennien? 'mõnsugused õlli armastad vahest?'; bütest šanaš't brih šuvač i büt šuvač brihu 'nena tüdrukut noormees armastas ja tüdruku armastas noormees'; šuvčen kul'tuas valgizi, nenzet olnah jonež 'armastan valgeid nägusse nii on jões'.

Karjala ende valitsusi murdes esinevad transkürkra ka

refleksiiv - inhoatiiva : *fedosja mäisšä pölläštii z'mejja i navahi* (OKP 22) 'Fedosja ühes ehmus ussist ja karjatas'; *jogo vrabahuašulla ripšahtelit* (OKP 134) 'igast vrabinast nõpatad'.

b). Tahtmist, varatust, iritamist tähistavate verbide objekt.

olõmuškan', *šižan'*, *vet mišun tahtah iš'niä* 'Oljemüna, ütle, mina tahetaan tappa'; *hiän tahtow tappu t'äd ujndu* 'ta tahab tappa seda lindu'; *a manoi'c mundušt, d'iadoné, i taht hänid' ambuo* (OKP 182) 'aga naaneke mundis ära, varastas, ja tahtis teda maha lasta'.

c). Korduva, edasi-tagasi liikumisega seoses olevad partsiaalse objektiga verbid. Sellise rühma kuuluvad ka verbid, mis tähistavad ootamist, nimetamist, mõtlemist, teadmist.

Näit. *päiv - päivšt niä matin kirjua* 'päev - päevalt ma ootasin kirja'; *naiz'et antelih*

muatte urhi nod'ih 'naised hakkasid neile soju sotama'; kiä muatetlih neidäh 'nad sobasid nendega'; ninna mõtah paradkasi 'mina mõtlesin. Paranaas'; sellä naat nerdä šanottih šnedoiksi (OkP 14) 'varem naaneked nimetasid neid rootslasteks.'; l'enina naiaiečči nessin kommunistoida iništoist'annella sjezdalla i n'ewvo opaštuo nessilä - ziistä (OkP 8) 'Lenin nainis kesjgorski kommunistu ühekstnimmendal kongressil ja soittas õppida kesjgorodlastest'; niä tijäa täd kariasist nüli 'ma tean seda karjala rõla'; niiä oni kambli stuadaš tiäditi äijäld kiusin 'neil oma kambaid karjas tundsime väga hästi'.

Verb võib tähistada pikemaajalist samalaadilist tegevust, aga ka ühekordset pingutamist, koputamist või raputamist. Samasse rühma kuuluvad veel nandmist (riieta, juusta jms.) märkivad verbid.

Näit. kiäa paimendi stiadiga

i lüpsi lehmve (OKP 9) 'ta varjatas loomi (varja) ja lüpsis lehmi'; mütut inehmist šiä vaštaib 'mitmugist inimest sa kohtasid'; mis noz'ita tüttüö (OKP 38) 'mõdas kosida tüdrukut'; mie vaen aegu piätällän 'ma ainult vähem kedagi aega'; tulow bajaristа muharna, kolottiw iemuija, pertih ei tullun (OKP 22) 'tulek mõistnixa jõurest nõõgitüdrukn, koputab aknale, küsi ei tulnud'; iasi tüttö kolotti, kolotti šagarua jalalla (OKP 101) 'ias tüdrukn koputas, koputas väravale jalaga'; a miä ted pjotnal stogaičin 'aga mina ted pilotnaga pundutaxn'; händ' pišles' pädüt hevoist 'tal tuli peatada hobust'; vanhah aigah vaivelazet pettih mineda šebve (OKP 45) 'vanal ajal vanjalaxd vandxd minaxd sõrme'; pardida piettih pitkve, n'abah šua (OKP 46) 'habemexd vanti pikki, nabast saadi'.

d). Mulle ja intellektuaalset tegevust väljendavad verbid.
Siia mulluvad tegusnad mulkna, rägema, rartma, tundma, mõtlema, meenutama jne.

Näit. rarod tahtsid teid nähtä i tahtsi teidä räcu ' rahvas tahab teid mulada ja tahab teid raadata'; mia nään kazist 'ma näen rassi'; meid' jo tunnüšeldih, šehe mõõt tunnüšeldih, što ravelat olemm (OKP 183) ' meid jiba tunti, nüüte järgi tunti, et aanjalaed oleme'; na priponal šuarnuw, na nägin tahan rosaži" [tse'] (OKP 179) 'vaat tuletasin meldi minasjittu, niid tahan [tsele] jutustada'; räc, räc i dogaid mannõnu aoinet i ambai tähän meanõ-ran 'raatas, raatas ja märras rägu rasel ja lasis maha selle rão'; mi mewndelm händä šuw rahallel (OKP 12) 'ma mulasin teda ammuli xi'; mõõcuw iccieda cuarive (OKP 162) 'mitmes taani enast'.

Nelliteegevust märkivad verbid võivad saada laiendeks ka tolaalobjekti, mi öeldu näib minigi ranäretse juhul rohtu või sõltuvatuse tegevuse momentaansust.

Näiteks. mõ murrsan täänän uren iral'ikkaz'eldi (OKP 177) 'ma mäletan seda vii väga hästi'; l'ähtiretti täidä tropasta müöt' i dog^a dittih raidaz'en troppaz'en (OKP 52) 'läksid seda rada mööda ja nõukasid ütsast rada; dogadiw niwa jäiti wid' mečäh 'mäeah wnd, jäneb joosch mehsa'; dog^a dittih pizaraz'en peritš'en (OKP 52) 'nõukasid väizest tareast'

Kõik mainitud kolja perbinihnaš peetaxe irrealitatiivsuskategooriasse nõukogude sageli impersonaalseks nõukogudatud teadus- ja kunstikunnähtusi ning isiklike piirdeks ja piiratuks avaldus.[5]

---

[5] Vrd. K. Kont Käändsõnaline objekt läänemeresoome keeltes, lk. 89

Näit. Reïć tahatt ajjäld tiföšt' (OKP 199) 'nad tahtsid väga tiebart'. analla nubi lmottanah perïstä liha (OKP 33) 'ei hanas lmustana värsket liha'; anan zahotič vordin lihu 'ei taktis varu liha'; menzel zahotič leibi i avai ikkan 'mul taktis leiba ja anan anna'; pjädä luimuw (OKP 69) 'pea käeb ürgi'; heggje šalluw (OKP 70) 'lmge matab'; lämmerdäi poroštaw (OKP 69) 'labaräis tuirab'; heggjpainma tušmaw (OKP 69) 'südamel on muret'; raččma näverdaw (OKP 69) 'ühtu puurb'; vaïma päïrän čihnerdäw nihuuo (OKP 70) 'vogu päïra tibutab nihna'; luoreköh jogo vagah lunda multiw (OKP 71) 'majade igaze praam pubub lund'; pövriöw dorogua lmbuaw jälgje vattaw (OKP 70) 'tuzzeab, tu ajab mubi, matab jälgi'; lunda lašmaw (OKP 70) 'lund langeb'; lunda ćennättiöw (OKP 70) 'lund lemmitab'

Sellest vaatest puhul, erisi

viiti aga ilmastikuvahtusi väl-
jendavate verbide juures on küsi-
tav, kas verbi laiendus on objekt
või subjekt. Tegemist on siin ju
loogilise subjektiga ja ilmastiku-
nähtuste väljendamisel on verbi
laiend enamasti läänemeresoome
keeltes partitsiaalne. Karjala
kalkiinis murdes võib esineda
ka totaalne laiend ja sellisel
juhul on laiendi subjektsi-
line roolgi ilmsem: aśśun
vihm 'sajab vihm'; 'mäńń raiť
'läheb rasu.'

5. Komparatiivist sõltuv objekt.

Nagu soome keeles, nii on ka karjala keeles esineb nimisõnadega koos reeglipäraselt partitiiv. Tavaliselt vastatakse sellised konstruktsioonid küsimusele mitu? või ka määramisele, aga need esinevad ka teistsuguste sõnede väljendamisel.

Näit. niin mel' on muarembi nimm 'mu vend on minust noorem'; miä olen perkeš vaimu

vanhemb 'mina olen peres kõige vanem'; d'iadella eli mieč̆o vienna, minnen'dä' motta vanhembi d'iedno (OKP 11)' taadel oli naine Inkna, minne aastat taadist vanem'; šrä lõwwät tüten' paremman midun 'sa lead minust parema tüdmeku'; en'zimäne ostuwda en parembi jälg'imäštä' (OKP 84) 'esimene pahandus on parem järgnerast'; veri vettä' šagiembi (OKP 88) 'veri on nest paxem'; igäš pezieč̆a vettä' valgembi et t'ene' (OKP 85) 'nii palju ku pesed, nest puhtamaks sa v xaa'.

Kui verbil on põhiarv ja vastumit tähistavat sõnaga võlgendatud objektilise laend, siis objektus on põhiarv, mis tavalselt eineb nimetavas. Põltuvalt nesõnadest on sellises konstruktsioonis ka põhiarv partitiivis. Näit. hüä l'üpsi jogo l'ehmäštä' en'ämmän kolme tuhattja litrija (OKP 9) 'ta lüpsis igast lehmast rohkem kui kolm tuhat litrit piima';

oli sada nelläkümmendää saasi tuhattia siläsää elajia, siist enämbi tuhattia mistä pannojaista (ORPS) oli sada nelikümmend kaas tuhat silas elanrae, nest rohkem mi tahat nerjuxed.

6. Personaalpronoomenid partsiaal-objektina.

Personaalpronoomenite saxutamine objektina on paljuski eranäx. Tavalisest esineb nist partsiaalobjekti saxutamist palju laenas ulatuses mi seda lubavad vastavas mudelis rektsiooni tetaal- ja partsiaalobjekti reeglid.[6] Samast nähtusest seoses mudelis teeb juttu O. Ikola.[7] Ta võrdleb personaalpronoomenite esinemist tänapäeva mudelis Agricola mudelsaxtusega. Agricola mudelsaxtuses on nitmed sellised anomaatsed, mis tänapaeval saxutatakse paditiivi, samuti ka nõned vastupidised juhud. Personaalpronoomend on aga mudelt eriaxendis, ildse on partitiivi saxu-

---

[6] Vrd. K. Kont, Käändsõnaline obj. Lõuna murdes, lk. 103

[7] O. Ikola, „Päästä meitä pahasta", Eripasnos 1966, lk. 28 jj.

taanine praegune ainsatiiv asemel, imperatiivist sõltuvalt on personaalpronoomenid peaaegu eranditult partitiivis.

O. Issa viitab kõigi partitiivide varieerumisele kõnedes reguleerimatus, mistõttu selle juured ulatuvad põhjalikumi rangele. Olletatavasti areneb partitiiv suhteliselt üldises personaalpronoomenite objektinäärduses siis, mil see substantiivide puhul esines vaid partsiaalobjekti puhul. Kui partitiivi laiendamine hõlmas laiemas ulatuses ja irrelevantsemale verbide objektile, ei puudutanud see tinginata personaalpronoomeneid. Praegune ainsatiiv seoses neile personaalpronoomenite puhul on seega hilisem nähtus[8].

Personaalpronoomenite nimetaolisus üldistele sõnaliigiväärtustele on omane ka varjatud valiivsi muudele. Imperatiivi puhul reeglipärase totaalobjekti asemel esineb partsiaalobjekt, mõnigi tähenduslikult allub tegevusele tervik. Näit. <u>lasõnam tü nidm</u> <u>joreõ</u> 'lase mind jõele'; <u>ottaõa</u>, <u>nellet</u>, i

---

[8] Vrd. O. <u>Issa</u>, „Päästä meitä pahasta", lk. 37

nilma ! 'võtke , nennad, ra nind!'; šiä aij händ pois!'; sa aja ta ära'; hebo, ei hebo, nue, šanow, šilma šüön (OKP 55) 'hobu, ei hobu, nina, ütleb, sinu söön'; näggä tuogua händäh täune (OKP 162) 'ninge tooge ta sita'; nonja hään šüriččі nilma [proid'esša] laggei, šilloin hään niwn ettі fuabrikaan (OKP 172) 'nii ta ninust nöö denden nennu, nõttis ta nu vabrikusse'; nazinė šüriččі proid'w, šanow, še händä pati (OKP 163) 'nastse lähеb nööda ütleb, sina pitia ta sinai'; spaši nuidä!' (OKP 101) , päästa nend'.

7. Partsiaalobjekt nene nule nõjul.

Karjala nul, eriti aga naadeldav nurre, on tugeva nene nule nõju all. See ilmneb nii sõnavaras nii sõnatuusis. Nene nule nõjul on partsiaalobjekti asetamine totaalobjekti asemel nõudlemisi sagedane ülesandmise puhul, mingi se pole nimetamud

reegelzs[9].

Näit. i nadumaiẽ tuar emah tüttüd andu miähẽ ' ja nõtles tsaar ema tütre anda nehele ; a nuin mäidih omalla vällällä, to tuatto tütärdä nimo i toi nodih (OKP 46) 'aga nui nimdi ema tahtmise järgi , siis isa tütre nimes (jõuga) ja tõi noju ' ; anna, papi tütärdä ! " (OKP 31) 'anna, papp, tütar ' ! ; nuanoh andaw tütti miähẽ 'ema annab tütre nehele ; tuat andaw d'engoist šüin tütest tälẽ ' nahan urhon ' isa annab tütre raha pärast sellele nanale nehele ; šnä nojet ettu t'äd tütti iẽlẽ ' naizen ' ja võid nõtta selle tüdrukun endale naisen ' ; nešto- nättä , nešto- palgiä otettih ! (OKP 32) 'tahtud - nätt, tahtud - palga võeti ! (kuna) hüppäi nõlä šuaten , hütti n'äidä tüttõzie nilõllüö (OKP 53) '(hunt) joosis kiiresti ja pättis need tüdrukud nii ja jäeruti.

---

[9] Vrd. K. Koat , Käändsõn. ehj. kus. nulles' lk. 101, 102

B. Tõtaalobjekt.

Tõtaalobjekt esineb ainsuse genitiivis, ainsuse ja mitmuse nominatiivis ja erandlikult ainsatiivis. Kõige sagedasemas tõtaalobjekti väändes on ainsuse genitiiv, nominatiiv esineb ainult erandlikel juhtudel, ainsatiiv veel harvemini. Mitmuses on ainsas tõtaalobjekti väändes nominatiiv, mi mitte arvestada personaalpronoomenite ainsatiivi mõningaid vorme.

Tõtaalobjekt esineb verbi tegevusele terveni alluva või selle tulemusena tekkiva eseme puhul. Tegevus on lõpetatud või ilmselt lõpetatav tulemusena ja objekti suhtes resultatiivne.

1. Tõtaalobjekt ainsuse genitiivis.

Genitiiv on vana objekti väände, alles hiljem tekib objekti väändena vanast ablatiivist partitiiv, tähistamaks verbi tegevuse mittetäielikku osale esemest.

Objekt on genitiiv järgnevatel juhtudel:

a. Tegevus on lõpetatud ja tulemusel: kuza kuabon i šõi (OKP 180) 'kunt ši eide ära'; una nalʼäšt kubʼʒen i lʼäš, ebt maškzen, pattʼemi kuoštʼ, štʼógaiečow da ajaw (OKP 186) 'taat raaendas kebun ette ja läks, nõttis piitsa, vihastus, kobunt pitsutab ja šõdab'; da ńiin, ta avandah kánnán ńiptʼiin, da issiin iõa (OKP 187) 'vaat nii, ńipetaxn saba auen ja istuxn čõ'; burbah varoin nalʼičemma muran roban (OKP 18) 'nina jäes nalme muira roha'; muan i and tütõn midbel 'ena andsi tütre mehele'; kiän et nirhan kapten raʒvattu; ta nõttis nõõna lapse ravabada; kuab šõd ńabzen kapšeld 'eit õdus raba lapsel'; i mi lʼäš meččäh i toi rondzen pirkarzen 'ja taat läks metsa ja tõi väiexe raru'; kuin jumaa pčneč i muan mad' i etti keʼšt neʒen 'nudas jumal taeva ja

naa lõi ja valdas nest nii; nüd nagu kalcan 'na vabaza ülemine'; nagu tähendab lehmen, lehmäd nagu nemb nägemen — hägemen 'nägemine lehma üle, lehm tõi nende nägu — häja';

b. Tegeneb abb alla lõpeb vaar tulemus, nimetud aga se - juures nagu eemale.

Näit. daval lõikmaan niiva ülemen i panem põimiah (OKP 181) 'lõikame niidu ülme ja paneme ahjudesse'; ülemin hänrän — rähä on kama (OKP 182) 'tõmbab raba nagu — rähe on valu'; pöö-čizen šüötäh, šüdä nägemen jue-tah, lehmällä juwa reggin tahže annan (OKP 211) 'nõdrad põrsa, nii joodab nagu, lehmale annab ta ämbri jima'; kuanneššeh nägmin žiutah i lähen nütmäh 'kuuenesse ajani nagu välja ja lähene nütma; terän nirvei lõvdäb ninen 'teravi nirves terab ära'.

c. Personaalpronoomenite puhul on tehaalobjekt regulipäraselt

genitiiv, mägi nõainord esineb tõtaalobjekti tähenduses partitiiv, nagu eespool öeldud[8].

Näit. niiwa ottab ičeykeē, a šiiwa jättäa nadiḥ 'mind võtab ennagu, aga sõnd jätab nagu noju'; ea ǯää, miä šiiwa tapan 'ei anna, ma tapan se'; kaziní, niiwa ebo nei' kassiu, minu niis ebane ära'; eb, õ, kaču niiwa nen dneidiḥ 'ebane, oo, vaata nendas mind peast'; miä vaštaim häneu 'me kohtasime teda'; a niiwa jel' eloš jätättiḥ (OkP 187) 'aga mind naeralt ellu jäeti'; ne ea i tiittäi čäus' kuabon luo, a kuan dogen' häneu i jätt' (OkP 180) 'no čäus tiidnu eide juurde, aga kunt sihutas talle järele ja läks nääda; mane miä šiiwa, kuaman, etaanna (OkP 160) 'mehe me sinu, kalli, võtame.

d. Hulga tähistav substantiiv, mis esineb koos sõna hulga

---

[8] M. Räsänen 1920, Personaalpronoomenid objektina, lk. 48.

iseloomustava sõnaga, esmeb sageli genitiivi, määrates tõepärased tegevuse tulemusliikmest. See on erinev eesti keelest, mõnest romaania muudest objekti väljendamisest[9]. Genitiivi on ka arvsõnad üks, sada, tuhat näit. a patom ot robran muad i muad' iźehmeeš' aga pärast rõõtis peotäie maad ja tegi ühmeses'; pogo harpaušella luow näpu siemeńdä (OKP 62) 'igal sammul nisxab näputäie seemet'; müä jiun staanan čuaju 'ma joon alati teed'; müä jõin butõškan maidua 'ma jõime pudeli piima'; d'edo toi pihalla t'äwden padaz'en moletta (OKP 12) 'taat tõi õuele täis paja roont'; nedeh ühen hõlün panet 'sette ühe sõe panen'; müä annan tuhanmeašen rublu 'ma annan tuhat rubla'; mi ešin närčin jawhu 'ma ostan kuti jahu'; naberi jauhu nalźen 'koguni jahu peotäie'.

---

[9] K. Kont „Käändsõnal. obj. kuj mitte" lk. 185

2. Totaalobjekt akkusiivi nominatiivis.

Totaalobjekt on akkusiivi nominatiivis, mis ta sõltub imperatiivsest olevast verbist.

Näit.. ana, sanow, niwla kowkun da labii (OKP 158) 'anna, ütlen, mulle ahjuroop ja labidas'; nɐ lebon' kon'išah 'nii kobune talli'; vinit tul' 'viiuta tuli!'; nɐ : niwa tütär neccäh 'nii ka minu tütar metsa'; l'ämm šorn, niär' nabuzih i pan pečuzeh 'lõika sõrn, veera taandesse ja pane ahjuauku'; leit avardoh händ i iš'! 'leida saba auku ja istu!'; d'iadon', d'iadon', nüä nere' täm paigan' (OKP 181) 'taat, taat, nüüd nuge see pesta!'

Nominatiivne totaalobjekt esineb ka nõrede passiivvormide laiendina: valmis' owpčina on nošettava valmah (OKP 111) 'valmis lambanahka peab tõstma rõngenna'; tüt jo arg nüähet andu'tüdrun on aeg nehele anda'; rovvon külläš avattih škola rõõmsast

vuat 'Norje viilas avali ool vaasleist aastat tagasi'; viiä tulin tää, štob apaštu täm väl' 'ma tulin siia, et õppida se vil'.

Avstrad alates vahet en läänemeresoome veltes fotaalsõjatina alati vominatiiv. Branderd ei panu ka varjala valiivsi vuve: pidäw varju vorm hobid 'peab massma velu hõbedat (. vubla)'; vattih t'erbi i zuharj vodu väreči 'valuvstat' terba ja suivurd velu votti'; duwkana šivotah vaiši voimpeushutta ladaz'iista vaišaxxih (OkP 47) 'hingede päeval sotaax vas vaepuuvet latvadest vorvu'; täätä modeva häväellää jogo vanaše vuvi šada viiziküvmeridä jaičiä (OkP 9) 'ol aastal tuval iga vana vuves seda piiviivend vuva'; viiä tain vorm vubl'u ičeyxeč 'ma võtsn velu vubla endaga'; baenjxeč vizatih vartuoih i praigraič ühešan vili 'võtsvuga võagit vaarti ja (ta)

raabas ühesa viila'

Määrimisväärne on umbmäärane arvsõna äij, äijä 'palju' asendamine. See arvsõna, mis ise on tavalselt nominatiivis, nõuab alati partitiivi. Lauses analüüsitaxe äij sarnaselt teiste arvsõnadega objektiks. Näit. viia äijä huabua 'mäen palju haabu'; jälgeh ohnaa vaid löwdi mečäš äij gubua, äij ravarnua 'pärast ohna võid metsas leida palju seeni ja rebarnaid'.

3. Tobaalobjekt nitmuse nominatiivis.

Nitmuselx tobaalobjekt on alati nitmuse nominatiivis, sõltumata verbi vormist või sõnaliigilisest kuuluvusest.

Näit. čeätäh jogohiné i streniččow naisni ratorjet rattua pär'rellä (OKP 106) 'sellepärast igaüks püüabki võr ratused ratta laastudega'; nuiä, d'iadoné, nuiä šiwl annan šuwret deggat' (OKP 191) 'mere, taadike, ma

annane sulle xured rahad'; a reb läxš dorgu mütten, xeräi xanat i ašxuw 'aga xkane läks teed mööda, xorjas xalad ja astub'; otettih dubnat i davai hunnu hühtmah 'võtti xaixad ja hanati huntí pessma'; xerättih hiá t'äwaet xorixnazet (OKP 52) 'xorjasid nad tais xorixesed'; xäivelanú ottaw šuappuat xädeh i ašxuw xiixnöh xengättá (OKP 45) 'xarjalane võtab saapad xätte ja läheb xixinusse palja jalu'; šanoinma mió onat goiat xihaila-dredolla (OKP 12) 'xäänixne ne onad xured ean šihhaidle'; niwn onah xaiš xuavat xiat 'xul en xõik tööd tehtud'; hiät xizattih 'pulnad pett'; mö piwha xaixub xrebjet 'nees pihais xõixugu prahd'.

4. Tõtaalobjekt ainsatiivis.

Ainsatiivi on säilxud xäändlõpp ainult personaalpronoomenite puhul. Sellepärast tundub õigemana

ainult nende puhul räägitud akusatiivi käändest.

Personaalpronoomenitel on akusatiivis lõpp -t nii ainsuses kui mitmuses. On tähelepandav, et mitmuselise akusatiiv on tavalisem nii ainsuselise, piiranud eeskätt nõrgatavalt harvemini.

Näit. *šarrat nežiätäh i nuu°tah patan palʼaijah kiät* (OkP 184) 'ollad nedratanse ja nuivatatanse, pärast nad vanutatanse'; *nuigin i niät baptah šiwa tonnu, konzen tonnu* 'nüüd na neid tapetanse ainu pärast, tobuese pärast'; *nuigin niät prijnittih toizen madnih* 'nüüd neid nõeti nastu kesti'; *kiät, šanotah, ei nei nešase* (OkP 178) 'ned, räägitanse, et nõi puudeda'; *nʼe nannat kunnõa nuivetah i nejetäh kiät zavodaa kuoh* (OkP 126) 'need nannud nuivanad kuaninus ja pestanse nad tehase juurde'; *nolotit kiät pudizalla* (OkP 63) 'pesad nad nurkaga'; *a to i šanotah, nuiä šüdäi känet* 'aga

siis öeldaxegi, ne xëõne ta'.

C. Tulexiku ja olexiku erstamine objekti vorxii xaudu.

Läänemeresoome xeltes puudub tulexiku väljendamixes eri verbivorm. Tulexiu tähistamixes xantatakse ajamäärsõnu või olexiu verbivorme, xida laiendab totaalobjekt. Rezultatiivne verb olexikus xoos totaalobjektiga näitab tegevux lõpuleviimist ja tulemuskxust, võlgeadades xõga xa tulexiu. Olexius toimur tegevus väljendub partsiaalobjekti xaudu ja pole teada, xas tegevus xõb xingi tulemuseni.

Tegevus loxmb olexius: piäšüb šüättäh oxi poigi 'päähuxa xõõdavad oxa paegi'; poigan' istuw xamzeõ i šüäw xartõiku šualaxõi i palgid l'eibi xolbaxaxõi 'poiss istub pingil ja xõb kartulit xoogaga ja palget leiba vorstiga'; s.ä' nuret xnõxu 'sa loed raamatut'; tüt šüäw nuiu l'eibi 'tüdruk xõb

miwa leiba'; panem heini mugoh 'panemme heinu maha'; pappi ei jowo, ištem arbuzalla varžia (OKP 16) 'papp ei jõua, kaub arbuusil varsa'.

Tegemus väljendab tulevikku: davai miwl vaxnarat, nie šiwa šiõa! (OKP 179) 'anna vanad mulle, ma sõõn ne ära'; otam tšehnäa iõegkiõ 'võtame lehma laasa'; miä šiwa annan hernhüzen 'ma annan sulle hernekese'; paišam kodarazen 'nüpsetame kaanekese'; miä tšähen õšša knišxan 'ma tšähen essa vaanatu'; tuan šiwl paltan 'toon sulle palitu'.

IV. Objekt verbi määrdelise vormi laiendajana.

Objekt võib peale verbi põõrdelõste vormide laiendada ka verbi määrdelisi vorme — infinitiivi ja neide partitiivi, inessiivi, elatiivi ja abessiivi neljelisi vorme.

1. Objekt I infinitiivi laiendina.

I infinitiivi laiendav objekt allub samadele seaduspõrasustele, mis on rehkinud põõrdelises vormis olevat verbi laiendava objekti kohta. I infinitiiv võib olla sõltuv nagu verbi põõrdelisest vormist, umbisnulises tähenduses nimetavavat verbi või esineda lause koopis sõltumatu lauseliikmena. Sellisel juhul on ta lause alusena, öeldistäitena või täiendina ja tema laiendiks võib ka siis olla objekt.

a. Kõige üldisemalt esineb I infinitiiv seoses verbi põõrdelise

verniga. Infinitiiv väljendab tegevust, verbi pöördelise vorm, millest infinitiiv sõltub, näitab aga tegija või olija suhtumist tegevusse. Tavaliselt on põhisõnaks aitamist, lubamist, käskimist, võimist, üritamist, soovimist, tahtmist näitav verbi vorm.

Tetaal- ja partsiaalobjekti sõltumine sõltub samadest tingimustest, mis määravad objekti vahelduse verbi pöördelised vormid sõltumise puhul. Olenevalt aga infinitiivi põhisõnaks olevast verbi tüübist on infinitiivi laiendavaks objektiks võib erineda objektilisest ja subjektilisest infinitiivist.[1] I infinitiiv on subjektiline, mis tähendab väljendatud tegevuse toimetajaks on alati tähenduses olev tegija, objekt sõltub aga nii infinitiivist kui verbi pöördelise vormi iseloomust.

Näit. <u>Ma tahtsin tappa</u>
<u>t'äid linde</u> ' ta tahab tappa

---

[1] Vrd. A. <u>Adman</u>, Sihitis da-infinitiivi laiendaja, Eesti keele süntaks I, lk. 129

seda endu '; staraičič ratta stoma 'piira ratta laud'; mina neišid šuvičičow juwa nimma 'nu naaber annastab jima niina'; uroš dumnaičičow ošta rodi 'nees nõtleb esta naja'; niiä jõ dumnaičien ren'čit nadu 'na nõtlen jiba tõõ ope-tada';

Subjeatilise i infinitiivga sostunad ra alustamist tä-histavad nenbd. Kanjala neile saliinsi nurdes nõuavad nerbd antta, zavedi 'kanata, alata' I infinitiivi nende lavendaes on osasihitis.

Näit. ird antan niagnu šukai 'nii kannane xuxi nu-duma'; kiän anot ičičä enu tnubku 'ta kannas ena piipu olstma'; niä antin nuji rašku 'na kannasn raamatut lugema'; naizet antetih miattu urbi rodih 'narsed kannasd nehi naja ootama'; nun zavaditah low-nuttua nühtä, nin narsta tulow täwži guoniro (ORP 134)

'nii kaadatakse rehe peesma, kis tuleb naise rehekuba täis'; kalliõen tuhjuo, nuumaista zavoõe nerätä (OKP 12) 'vaen põõsast, nuda kaadata voryana'.

I infinitiiv on objektilxne, mi ta sõstub nelamist, võsimist, kubamist nõlgendava verbi varuiga. Infinitiiviga nõlgendatud tegemx teostajaks o ele mitte alusega nõlgendatud, nagu shitax fuunktsioonis eler isx.

Näit. nuano da kuatto, nedä käšnek mehellä ettua, žen vain poigai etti (OKP 46) 'isa ja ema, neda näsnord naisen võtta, nagu elle poeg nõttis; dohtori käšk põ lõi 'arst nõnis peba kaisi'; käsdeh nižünäh kajarelda, nedä käšnöw ettua (OKP 24) 'käsdi niisnas nõrsnikult, neda nõneb nõtta'

b. Umbisnulisest verbsõnast õltuva i infiniitsi ja nimisõnalaendava sihtiv alal nõlgenda-

taas nendest, pidamist, naudist räägu. Essneb nii parbsaal- nii bebaal-objekti, sõltuvalt sellest, mudas on nõutavad verbi tegevus ja nimetust esa sihitust nõuab.

Näit. Sih, pidäw nezäläla huoli pidiä, ronža tuohi läbtöw (OKP 137) 'nii, peab nevadel hoolt pidama, menas tohir on lahti'; sih pidäw liziälläd nuctta (OKP 136) 'nii peab lõuna nude'; kolmanat nuxot lawletah, pidäw jo ringua läm-mittiä (OKP 136) 'kolmandad nuxid juba laulavad, peab ahju nõtma';

Samase nuulurad ja nõned fraseologilised väljendid: nuxi pridjotsa ronai piäd 'nul tuleb pead murda'; hiäi pidäw kth andu šuud tütil' 'pulmas peab poeg andma nuxd tüdrukule'

Naudist räägu väljendar verb ja I infinitiiv nõivad väljendada õpetatud tegevust või selle tingimatut õpetajat: kozlan alda čuiksit pidäw puija (OKP 133) 'puu alt kuivad peab peenra';

konža keittäw jõtki nõudma, kiwguašta tuli pidäw šammutama (ÕKP 126) 'mi tõrat lõpetab nõudmise, peab ahjust tuli mustutama; *marot pidäw aivan-maaš konkši* 'tööd peab naeru lõpetama'; *mink pissoiš' pii sušsidan* 'mul tuli naaber pesta'; *deggat pidäw jagu* 'raha peab jagama'

c. I infinitiiv võib nõudeid ka määrusena saada kaeluses objekti. Näit. *kõn tõ perhan lapsen nagvattu* 'ta võttis põõra lapse naeratada'; *toi šüwväh mihu* 'tõi kha küüa'; *tajehta ned'iä, miäd'iä ejagordja i väkäne pellošša kõn palnai i noaš njaveba keränimalla* (ÕKP 12) 'õnnitlus nõudeid, jumalgaaja ja naturaesa põllul viadmusen ta palvas ja naasu tööd ent keinamaaga'.

Keerulisem lugu on illiptilise lausega *ne, a nõd pass* (ÕKP 88) 'noh, aga nõda räägida'. Taavelise nujul ülles *ne* 'noh, aga nõda ma peaksin räägima'

või 'mida mul tuleks väärida' ja selles lauses oleks infinitiiv adverbiaalses. Järelsalt tuleks ellipsiline lause analüüsida samuti.

Mõnikord võib ka subjektiks olevat I infinitiivi olla objekt laiendus: <u>zafš' pidäs paiš' prawdu</u> 'alati tulet väärida tõtt'; <u>säźźöi pidäw peš neŋel</u> 'iäst peab pesma nelga'.

2. <u>Objekt I infinitiivi iressiivi laiendina.</u>

I infinitiivi laiendus olla objekti partsiaalsus ja totaalsus sõltub põhiosas olla verbi tegevusiseloomust. Läänemeresoome uules on üldsem partsiaalobjekt ja seda väljendab ka sarjala valiivne nimetus. Näit. <u>traktor kurtša ljadeššä</u> <u>balläw noriééi</u> (OKP 19) 'traktor viia laadides sõtub palju teedi'; <u>noizen kurtan ljadeššä mänöw taaši päiniä</u> (OKP 18) 'sellest viina tehes läheb taas päeva'; <u>pruaźźiekuna muottuaźźa reišt panna sawvat</u> (OKP 113) 'pidu eedalt otsustasin panna

ramad (ilus)'; rodaŕenna nuduoŕśa pidäw tietä' nen šuvilaida tallus (OKP 137) 'nuttuerst nüet nududer pab teadma, nuras nuni(-pdaab) ballata'; čiŋnuo tiihjäŋke tšlägäŋu nuottiäŋŋa istuočenna tahnuon nültšeššä (OKP 12) 'ede tühja nanuga rodaŕes istuma ühe juures'; nündiöšä bruudun rohašta nuada puutnus niŋiččiä (OKP 44), nindes tüg: rohast naad bulek tellsed'.

3. III infinitiivi illatiivi abjat.

III infinitiiv, mellel on lavendaŕs abjat, nuolub verbi pöördelse peraŋi juurde, nüs väljendab alustamist, algamist, lähetamist, minemist, liikumist. Kuna väljendatud tegevus on nas alles alustatud või veel liikumisega, siis on III infinitiivi juurde nuilus objekt partsiaalne.

väit. a šuappard jo na oväŋ nuažilast nuettik pidönäh, šeldnoronäl goda (OKP 104) 'aga saapad lasati juba nere aastast aandma, seitmendast-tahesandast aastast';

a šid na ruheiⁿ jo eabelᵉ nah plaljeid (OKP 184) 'aga šiš juba kannasme eleiti šublema'; ümbäri ruvetlih ä'ünje hellännazeh brihat iän'dä andnah (OKP 148) 'ümber kannasd pessd nüsana nasselt käält andma'; aralla nukei hmot-tannah ve'es'tä liihja (OKP 33) 'et kannas tahtma värmet eha'; čas nuhⁿ čnaji jnonah ä jäiči šüb-näh 'praegu kannane teed joona ja mene sööma'; niä nučun känd' nodi šižätnäh 'na nutsun seda maja ehitama'; kesd epaš-šettih nadnah nakni nadlai 'nesd õpetati kegema nõsi tõrd'

Väga sagedane on liimnost või minemist tähistav verstruktuur: 'läks põtma (midagi)', 'läks kegema (midagi)'. Näit. peigan' näiöw počnei paimendamah 'poiss läheb põsaid karjatama'; nunnan' l'äs' nenäh kana ᵃ nua [d'iadell] (OKP 179) 'pojapoeg läks nüna kanne [nara-isale]'; hiän l'äs nüänäh l'ehni 'ta läks lehti nüüma'; niä läken etnah tabnašt kevišt

'ma lähen varjast kohust võtma'; tuli hiäa vilma mõõnmaa (Ulp 12) 'ta tuli mind vastuma'; l'äks nä mõõäh lesnumah kangu 'läks taat vesse pud õrnama'; käveldäh jumu numarddmah 'käidi jõnalab nemandaaras'

4. III infinitiivi partitiivi abjent.

Vaadeldaaras nurdes esinesid ka nõued lausenaastmatsõnaid, mis abjeab eli III infinitiivi partitiivi laiendna.

Näit. hiäa pooõ madnua nõuvviin' l'eibi 'ta sai ena töö ees pats leiba'; nüä eban äijän rahu madnua'; ma võtan palji raha töö ees'; passiib niidu bergsinua 'aitäh vanu varbuse ees'.

5. III infinitiivi inessiivi, elatiivi ja adessiivi abjent.

Lausetd, mis abjent on III infinitiivi inessiivi, elatiivi või adessiivi laiendas, esinev võrdlemsi rähe. Sellstes lausenaastmabsõnades on

verbi käändelise vormi laiendava partsiaalobjekt, mis põhjendub tegevuse ja nähtuse samaaegse, taastatud, katkestatud või mitmekordse kestmisega. III infinitiivi adessiiviga väljendatakse sarnaselt, nagu mitmeliikmelise tähendusega verbi puhul tehtud, pidevat tegevust. Seega on erinev sõnu tõttu partsiaalobjekt.[2]

Näit. *olen pogrenoš riagun aštnaš* 'olen Pogorelojes rõõmu ostnud'; *ordit meidä ottamašša* (OAP 104) 'olid meid võtnud (= sidunud meile jäärele)'; *ka elina miö muruelomašša, šigun pagawttamašša* (OAP 105) 'vaat' elme muilamas, nagu sõnetamas; *ni mid ed voi madmat niitte midagi ka ei saa tõõtamata; miä tunen mugnašt kiškua* 'ma tunnen raamatut lugemast'.

---

[2] Vrd. A. Adnani, Sikitse verbi käändeliste vormide tähendusi, Eesti keele õpetaja I, lk. 141

V. Objekti liigid.

Nii indo-euroopa kui ka läänemeresoome rahvastes on püütud objekti liigitada tähendusvarjundite alusel, sõltuvalt tegusõna ja objekti olevast või tähendusest. Sellise liigitus ei ole eriti palju vaatlusel, sest ta ei aita otsekohe vaasa objekti nõuete väljatoomise lihtsustamisele. Kooligrammatikates ei tehta neadest ülalse jaotu, põhjaluunatus väitlustes tuuakse ainult kõige tähtsamad liigid esile.[1]

Olulisemate objektiliikidena on esitatud vaas: muna e. välisobjekt ja tulemus- e. produktobjekt. Neile lisandub veel vähemtähtsana sisaldusobjekt.

Järgnevalt sihitise liikidest vaatame lähemalt nimetusi.

1. Muna- e. välisobjekt.

Munaobjekt näitab olendit

---

[1] K. Kont, Sihitise nõiste ja liigid, Eesti keele süntaks I, lk. 122

nõi eseb, millele nõi millele on seni tegevus suunatud[2].

Näit. hiän sardeičči jänizire (ORP 100) 'ta raitses järeserd'; paizetah nõwwiš'ta', luajitah selobua (ORP 68) 'nipsetavaax pätsi, tehaax saunast'; na šizabat rozlan lattjella (ORP 133) 'naat pingistad puu põrandal'. Suunaobjekt nõrb alla rõlgendatud nii totaalobjekti kui ka partsiaalobjekti obl. Partsiaalobjektiga rõlgendatud suunaobjekti puhul esineseb objektiga rõlgendatud nõiste enne põhisõnaga nõrgistud tegemist. Tegevus on jätkuv nõi lõpetatud sõnastusest tulenevalt, sega nii mitteüine ja irreaalsatiivne.

Põhisõnaga rõlgendatud tegevus nõrb alla objekti sõltuvalt nõi laadis muutust ette nähtud, aga ta nõrb ka objekti kõnitada.

Näit. laulan, što . duod duidun nedäw, duod duidun nedäw "(ORP 187) 'laulan, et . peaksin peatuma nüüd,

---

[2] Vrd. J. Kont. Käändsõnal. alj. kas. seltes" lk. 10 jj.

peastu peastut neab!'; *vääči - muattida* et valgua, a *muut kaasi valguat* (OKP 137) 'not riict ei pleegita, aga teixed võtta pleegitad'; *muotat õštajua* (OKP 134) 'ootad ostjaid'; *čistorlla tuohijõtsrélä* para *mua pallaččii voija*, *nin pelbaw* (OKP 125) 'puhta raxtohu tõratiga axult saapard määrad, xiis põlebab'; *mattieh šnat nelä äijän aigua da huolda panet* (OKP 135) 'linax niideni nel palji aega ja hoolt paned'; *miän paisella pötkre ennen issuttih moneššа noh* (OKP 12) 'mul paxades paremb tõratit aetti nitmes rohas'; *miä šiän pirošma* 'ma sõõn pimedat'

Põhixnaga väljendatud tegemisvõrb alla abstraktse, väljendada meeltetegemist, tundmusi, tõhtmist. Näit. *pelras šuaččow äijä muadua da hüvin* (OKP 131) 'ema armastab palju tööd ja head (tööd)'; *zafsi paremb paissi prawdu* 'alati on parem rääkida tõtt'; *miän rohušalla diredot*

mõssutoldõh Litvan argue (OKP 10) 'mere randis rahamehed mängivad mängu aega'; hiän tahtow tappu täd nirdu 'ta tahab tappa seda sorti'.

Tähendõbjektiks olev nimisõnaobjekt nimetab terminatiivsust ja resultatiivsust väljendavate verbide juures. Objekti avaldava nõimi sõnastuse põhjal võib eristada sama nimetuse nii partsiaalobjektiga puhul:

a) verbi tegevus hõlmab objekti, näit. Lehmän iskiellih 'lehm tapeti'; jo niä sõin piroškaq 'ma juba sõin pirukat'; konza heittäw jõtki vuohua, ninguaika tuli pidäw šammutua (OKP 126) 'mis tõttu kõrs vooslanast, peab alljot tuli mustuhana'; vanjušu tapi papin i tei heŕe, nellileiŕ 'vanjušaa tappis papi ja tõi nelle, nendadel'; a mä mun avai šuun i šõi hänen 'aga taat mu avas suu ja sõi ta ära'

b) verbi tegevus mitmus objekti kvalitendis või sisendis ehk nimetuse, näit. kuabušu šrd n'abzes raptend 'vanaema sidus

kapse naba'; niä kabrain künzen 'na nurdsa nüüne'; niä navettru kokkan 'na naabasa õõnese'; niät t'änä nudo riwhtow (OKP 133) 'näed ei tee pesab ära'; kogža nuhl'a kazeb heinin kuimetan, tuot hät guoninoh (OKP 133) 'ni khahaid hästi kuivaad, tood kad nhalasse'; ünkäri šalvašta kainni kagozeb koijebad (OKP 126) 'ahjuuse ünber kõik praod nääbitaax';

c) verbi tegems ei nüüni nõjutama objekti walikuti ja sõnadt, näit. tüön šügüšüllä ali še i enžitalvella parušžat (OKP 131) 'ena sügsel pöi juba talve algul valmistad otte'; kurbad varoin valličemma nuvan kohan (OKP 18) 'sina jaoss valme nena koha'

2. Tulemusobjekt.

Tulemus e. produktobjekt näitjendab tegemse tulemust, nis teab objekti põhisõnaga olema verbi tegemse tulemusena.

Näit. n'äid periläi strojittih

äijäld pïnoŏ 'nerd tarexd ehitati väga aeaeu'; tuoheita ajtah jõtaxe (OkP 125) 'tohust aetaaxe tõkalit'; nve ea tüjä, mia luajitah xawdaharijoida (OkP 135) 'na ei tea, mudas tehaxe randharju'; a šiid čuńkii ka mettih mad'a mah (OkP 184) 'aga xis kaxati nõorviixe tegema'; l'äš mä meššää leikamah kangu 'läks mees metsa puud lõikama'; nüt net muotah vain kuršive da kattama (OkP 137) 'niida ju nõstaxe axult põrandariideid ja jalgrätte'; niä tänpin en ponnčin etmetku'ma ei saanud tä'na hmnet'

Tulemusobjekt on tõtaalne, mida põhisõnas on terminatiivne ja resultatiivne verb. Näit. mia, davai l'ähem lumeit maxamu tüttšen (OkP 189) 'taat, lähme tuua lumest tütreaex'; aven rohtah l'ähemnä tagašeinäh on luajittu xingua ali xanši (OkP 126) 'varsu ust, tagaseinale lõhemale

on tehtud ehi või kaes'; mre jüg-
hõivčin i šain poegzca 'na jäm
raxdaas ja xam poja; 'nilä
koiš' šam poijan 'nilas rodus
xam poja'

Mõnnord on raske teha vahet tulemusobjekti ja nimaobjekti vahel, xeda eriti juhtudel, nii tulemus ei ole otsexe märgatav. Näiteks a nä' nuvettin pelvaš nilvnäh 'aga nel hanat ena nilvnna. Esimesel põgul tundub lauses olevat nimaobjekt, aga tegemist pole xin konkreetse isikujuhuga, mitte otsex füüsilse töö analüüsiga, vaid põhitähelepanu peas koonduma tulemusele, xet nilvamix tulemusena ja saadi ena. Imperatiiv ehr verb seab laeendes tegevalobjekti, aga nas se on nimi- või tulemusobjekt? Lauses sirit tul' 'siuta tuli' pöördutaxe konkreetsele väljapoole nimatud tegemise, aga samas eldatakse tegemise tulemust; objektiks on nähtus, mis peab tekkima tegemise tulemusena.

3. Sisaldusobjekt.

Sisaldusobjekt väljendab sama tegevusnime, mis on avaldatud objektile põhinemas oleva verbi tegevusega.[3] Sihitsemas olev sõna on tuletatud verbist ja põlvelt ollega sarnane. Ainulaadselt on see objektiliik näite, nagu nelja naliinist nurdus on sagedasemas tarbimuskontekstis 'maadnah maadu' tegema töö (tegemist)', aga esineb ka teist sisaldusobjekti.

Näit. nägin pidäw sinä maadu täw mad 'minu pead ja tegema selle töö'; herd opaššettih maadnah kaššes maadnoi 'nad õpetati tegema kõmi töid'; sie nubed aivoss' skerimah, omit niadolarda niadamah (OKP 15) 'ja kannad nagu alg ningi hüppama, ema tegemisi tegema'; tuuriralda niimlät wöimit' (OKP 136) 'mhalt nend peaks; muamo, sluwžilla minla sluwžbane (OKP 163) 'ema, anda mulle teene'

Sisaldusobjekti põhi vaadelda

---

[3] Vrd. t. Korl., käändsõnal. obj. kus mitte' lk. 10

ka mitte omaette liigina, vaid kas tulemusobjekti või suunaobjekti alla muutuvana, olenevalt tähendusest. Eespool esitatud näited vajaks kahjuks mitmeid muutusi sõnade suunaobjekti alla.

Lisaks raadildud valmele objektiliigile on veel viis n. adverbiaalsarnast objekti. Indoeuroopa keeles on ne eraldatud omaette objektiliigiks, aga läänemeresoome keeltes esinevad sellsed laused viidud adverbiaali alla. Need objekti-sarnased adverbiaalsed verbilaiendid vastavad adverbi küsimustele, mis põhjendab nende muutumist adverbis valdavalt.

Näit. <u>n'edélin</u> istun i <u>toi'en n'edélin</u> istun (OKP 15) 'istub nädala ja istub kesk nädala'; <u>päivän magaat, et päivä, do d'esti huomesta magaat päivä</u> (OKP 102) 'magad päeva, ei päeva, vaid ainult homsest magad päeval'; <u>da n'iin, ka avandah hännän viptin, da</u>

i issuin üön (OKP 187) 'naet nei, ipuitasin paba annu ja istusin öö'; näret, kodvazen issut [: isut] (OKP 102) 'läbed, hetse istud'; täwrah kattolassi illan, täwrah taas (OKP 99) 'täsese kosinas õhtu, täisex taas'; ta iheššä tüütöa talošš suutsat gulajah (OKP 99) 'niisis kaa tüdrukun kodus öpäw tööbutsetasse.

Mõnikord on sellne objektiväändelne aega näitav verbi laiend minimaalselt adverbiaalne ja vastab objekti misimustele. Sellsell juhul on ülemalt tegemist objektiga.[4] Näit. üldi pühäpäivät guläiččima, taisi pruazzinemapäivästi guläiččima, ne ei üö tööda ennä guläimen, kuin nüüt (OKP 103) 'nõik pühapäevad tõbutsesime, nõik pidupäevad tõbutsesime, no aga üsd ne ei tõbutsenno, vaga nüüd; että andaa nähästä vel'ä ištuo, vowsó koiai dlüs' rajin varja (OKP 16) 'te ei tasunud naturaa veel stuuda, millene rõime varss oleas elaud'

---

[4] Vrd. L. Kont, Käändsõn. objekt lug veltes' lk. 31

VI. Objekti sulted lause teiste adverbiaalsete võrvallüümetega.

Objekt on väga komplitseerinud lauseliige ja ainult nemi põhjal ei saa eristada kõiki objekti funktsioonis olevaid lauseliikmeid. Teiselt poolt on jälle arvukalt objektinemiloolisi lauseliikmeid, mis tähenduse järgi muutuvad teiste adverbiaalsete laiendite alla. On vahtlemata õige, et põhilises kitsenemises lauseliikmete määramisel ei saa alla lauseliikme nemi, vaid tähendus ja sõltuvus. Objekte on kulgalselt tähendusliku varjundeid. Sellest johtub vida püsipalseid juhtumeid, mis on raske eristada adverbiaali ja objekti vahel. Mõnede konstruktsioonide puhul on ka objekti ja subjekti vahel raske vahet teha.

Objektiväärtuseta, nagu eespool eli juttu, esinevad ainsus ja mitmuse nominatiiv, partitiiv ja ainsus genitiiv. Totaalobjekti

käändelt sarnases funktsioonis esineb peel translatiiv, põhjendades muutumist millekski. Muutuvas mõttes esineb translatiiv sageli paralleelselt alalise nominatiiviga ja sõna sama konstruktsioonis puhul. Näit. hiäa maduiõ muuõuaõi i läes lendmäh 'ta muutus ilusaks ja läks lendama'; el' jua, a to maduõõt loraazeaõ 'ära joo, muidu muutud ämaks'; el' jua, a to šiä maduõõt õehm 'ära joo, muidu muutud lehmaks'; a hiäa jöi loraaõ sabizea jäläest i maduõ lornaõ 'aga tema jõi ära sõra jäljest ja muutus ämaks!

Translatiivsõs oleval verbi lavendol on sageli esmärni või otstarvet põhjendav funktsioon, verb näitab tegevust vaadeldud muutuse millelegi. Sellest puhul analüüsitakse lääneneeskonna meltes nii ese või olend objekt-adverbiaalsõs. Näit. ommeldavaõi laggaõi parahan pelvahan jätäet (ÕkP 137) 'õmmeldavas lõngas

parima ema jätad'; tul minl maadjaas 'tule mulle töölsees'; sellä must meidä sanottih šnedasi (OKP14) 'varem vanaimed ütnetasid meid voobslastees'

Järelsõlt on tervles sõõnetes elava verbi laendi ja verbi sõs tõdven ja saugen nii objekti ja ka põhsõna sõs, millest tulebki erinevus objekti ja objektadverbiaali vahel. Ülemtasaus murdes on aga vahel sõdatava partitiivi asemel nõutatud adessiiv-allatiivi, mügi verbi ja laendi sõs ei muutu sõlest lõdvemaks. Tõgemist on siin ehk vaja veel mõjuga ja näiteliva töö autori arvates ka sõlised adessiiv-allatiivsed verbi laendid tugeva objekti hulka. Näit. miä en praž' ninnin jõnešt, štop šiun ei is'ütä 'ma ei pääse nüüd midagi jõest, et sind aadata, et sind ei tapetaas'; hiän ei tah tää pääi 'ta ei taha seda uskuda'; hiän toizi eastei ümardlikmah omaa reikõsel 'ta kandis terve ümmardama eaa

neitsi kesele'

Objekti ja subjekti piirimale mitmesugused nõned verbi pidama laiendid. Näit. jeśli täma aśe kaśsi čiadśe kahesśa päivä, pidäw kohutśimmendä' miestä (OKP 19) 'nii et oigu asi teha kahe päevaga, on tarvis kohutśimmend meest'. Tavalselt muutub verbi pidama juurde veel infinitiiv ja sellega oma laiendiga mittemihkelduva indefiniitse konstruktsiooni puhul subjekt puudub. Vaadeldavas lauses infinitiiv puudub, aga see on juurdemõeldav ja sellepärast muutub verbi arvutamise laiend objekti alla.

Ka I infinitiivi line verbi laiend võib olla nii subjektina kui ka objektina. Näiteks lauses a gul'äijä s'orovno hinottaw 'aga lõbutseda nagunii tahaks' võis verbi laiend olla ka subjektina, mina ta on axendatav teoriinega ('lõbutsemine tuub hinnu').

Ilmastikunähtustega seotud liikumistähistavate verbide laiendid on tavalselt analüütsed subjektiga, aegi põlvelt on

tegevust objektivormilosti laiendiega[1]. Näiteks: mänöw rass'sajab (= lähib) rahe'; aštew näh mend 'tuleb natuke lund'; kunda leenätti'el'öw 'lund leenutab'.

Objekti vormis esinevaid verbi laiendeid on sageli adverbiaalse tähendusega. Objekt võib esineda nehta mänivaaa: kiän rassee meän eč, ei löwdän oni rapši 'ta ajas nagu metsa lähi, ei leidnud ena lapsi'; tunow bajärista muhana, nolottiw iäaunia, per'tih ei tullua (OKP 22) 'tuleb nõisnõu jõurest aõgistidma, nõutab annab, tarre ei tulaud'.

Sagedane on partitiiv nees positiivsõnaga tee ja muna märkimisel (partitivus viae), aga läänemeresoome muttes muutuvad need adverbiaalis valdkonda.

Näit. a reb lääs torgu mitten 'aga rõõme läks nõõda teed'; jääis' pöll'äs'tii, nõõri da guonnoaidja — miõt pagoh (OKP 16)

---

[1] Vt. täiendav töö „Partitiivobjekt", lk. 46

'jänes elamus, hüppas välja ja mööda rehealust aeda panna'; pilie nerana müöt' ühenpidu'inši čuruazikši (OkP106) 'saagrda mäne mööda ühepuustas tüüridest'

Sellsed partitüvid vaos post- ja prepositsioonidega nõivad näiteadada ka muid suhteid, aga suna nad moodustavad ainult vaos najaltsu tähendusi, siis ei saa partitüvi ellu lasend üksi olla objektiks. Veel nerbi lasendsed suulsad nõ. adverbsaalde hulsa: jalgua müöt' jägüw šio nistiranja eli nesina šuvri (OkP43) 'jalgade järgi on näha, et inimene oli väga suur'; nsid jo tunnušeldih sobe müöt (OkP185) 'nerd jala nüete järgi tuntí', a kuu hän nois' häitä ennen ennuadah žüvüüdä? (OkP120) 'aga nudas ta nõis kävda enne ena sündi?'

Sagedane on ajaadverbsaali esinemine objekti vormis. Objektist eraldatuus ajaadverbsaale näitamas abil; adverbsaali puhul saab esitada küsimusi mi kaua?

Saagelt eristada objektiivsuse ja subjektiivsuse ajaadverbiaale objektist siin ei saa, sest tegemist võib olla ka ajaadverbiaalse võrdlusega objektiga.[2]

Näit. Olnud šulahazen talošša üön a huomenella juolletah i čäätietäh sodiloih (OLP 39) 'ellase öö peigmehe majas, aga homsel pruut jumalaz ja minnaz sodusse'; n'ärtsšä nu ei voi nännua pidä' (OLP 134) 'rõugus ei või ju lauda pidada'; hiän tuai näi, t'ämän üön nardeičči (OLP 160) 'ta läks taas, nalvas selle öö'

Karjala kalürini murdes on sageli aastatuga väljendatud iga või ajavahemikku väljendav nimi lahend partitiiv, nimetuse positsioon on ära jäetud.

Näit. enžimäzet el'äjät tuldih šiel' do' puotta nolme vadua (OLP 42) 'esimesed elanikud tulid siia aastat nelisada (tagasi)'; nouvez nilöi šuoda avattih raz'torž vuat

---

[2] Vt. Objekti liigid, lk. 83

'Naeje külas arati sool raasteist aastat (tagasi)'; bjabon niidellä annettih šeičči nea teršta muotta (Ork22) 'vanaema anti nuhele seitmeterstriime aastaxna, aga nuusnõnnend eli peignehel, taadi'.

Põhjust või ekstarret määrav objekti-vormilise nerbi laend põhi esineda koos postpositsioonega, ja sellest xoost nuulub ta adverbiaalde hulka, lähtudes läänemeresoome nuhajaalolistest põhjustest.

Näit. nain määŕäw neť vaj 'naine lähab sett tooma'; nuiä l'äsiŋ pendah nuahišt vaŕäŋ 'me läsime põllule varjulest nõtna'; nuiä l'äsiŋ rodih vaišnu vaj 'me läsime teje raamatu järel'.

Kokkuvõte.

Karjala valiisini murdes esinevad objektina nõu nesunend või nesuneni täkendines esinevad sõnad. Kõige sagedamini esineb objektina substantiiv, millest nõuk alla on põhisõnu, millest tuletatud üldnimi või sõnapaar. Sageli on adjektiiv saanud endale substantiivi funktsioonid ja võtab lauses ella objektilosses verbi laiendaks. Objektina võivad esineda nõu pronoomeni liigid, kõige sagedamini personaalpronoomen. Objektiks on nel numeraal või kuhu täkitsev sõna, mende järel seisev substantiiv ei nõua objekti alla.

Peale määrdsõnade võib verbil ella on pöördsõnaline objekt, millega on I infinitiiv ja verbiga tuletatud teoonimisõnad. Mõnel verbil võib ella laiendaks nimisõnaline sõnaühtlaus ja ebane nõue, mis seisneva

nimelub objekti alla.

Objekti käändelises on ainsuses ja mitmuses nominatiiv, partitiiv ja ainsuses genitiiv. Erandlikult on objekti käänded akusatiiv ja seda ainult personaalpronoomenite puhul.

Nagu eestlasel käänamisoskus meltes, nii ka raadikaras murdes allub objekt tosaal- parbsaalsele skembumisele. Parbsaalobjekti käänderis on ainsuses ja mitmuses partitiiv. Parbsaalobjekt esineb juhul, kui objekt põlgendab osa tervikust, millele on nimetatud põhisõnaga põljendatud tegevus: kuab paisi'k kaiaraua (OKP 179) 'ei ole mõrkstas raamatsi'; morjemella d'engua pannah taidkalla (OKP 99) 'mõrsjale pannakse raha taldrikule'; tegevus on jätkuv ja tulemuseta: pääsüt šiättäh ou poigi 'pääsmeid sõdavad oma pojgi'; a muna n'oruw kazi't 'aga muna kuiiab kazi.' Kolmandaks pa eriga järjestadakaras parbsaalobjekti esinevaus tegevus on verbi eitusega ebaharas vormis: ei' ou ti' minu, muam! 'ära anna mind, ema!'; mis on

nüdmasïb pärel 'na ei näe mind taevas'. Objekt on partsiaalne neiduväljendavas lausein, sinulse paatuse pehmel, mis on edasi antud nimmuna ja na. kaudaarne objekti puhul, nii et tabaax selle põhjuseks oleva I infinitiiviga väljendatut: el'gä' laiemam roeru l'esmäh 'ärge laske roera kaotama'; et tahtsi' šrä' šüno t'äd jaalgam 'kas sa ei tahaks siia oda suna?'; niä' en tah nawnu t'äd nïïb 'na ei tahe laulda ode laulu'.

Lisaks neile tingimustele, millest juba ühe esinemine tingib partsiaalobjekti kasutamist, on veel neid, millel sõltuvus tegevus on abstraktne, avaldab tundmust, nõtkest või tähistab meeleorganite tegevust. Sellele reeglile lisandus on alati partsiaalobjekt, mina objektile suunatud tegevus ei nii tulemuslik. Näit. hüvä' varai maimu 'kohtune nartis autot'; niä' hüglien eni šaai' 'ma häälen ema järel'; ärä tahtow tappa t'äd sindu 'ta tahab tappa ode endu'; naizet antetih matta urbi

rodih 'vaxed kannasd nehi koju eotama'. Käesolevas töös on need irexeltatiiv- mensiirsed verbid jagatud nelja rühma. Nad tundmuste, meeleolu, hinnangu; tahtmise, soovimise, üritamise; vorduva tegevuse või osalist tegevust väljendavate ning mulle- ja intellektuaalset tegevust tähistavate verbide muutuvad xia ned ilmastikunähtuse ja iseenese füüsilise ning psüühilise evaldusv näitavad impersonaalsed verbid. näit. saasi eahotič aondin vihu 'eit tahtsi vanu eha'; pääsä kuinnaw (OkP 69) 'ma näib vingi'; kuenda lašnow (OkP 70) '. Viimasta puhul on sageli mõistav, kas on tegevust objekti või subjektiga.

Eraldesd paanvad vayala valitsus murdes mõned mulle tegevust väljendavad verbid, mis võivad laiendas saada ka tobaal objekti. näit. nye mussan tainan iiren iial' inaazeldi (OkP 177) 'ma mõtlesn seda oli väga kaua'; dogaitlih pyaraa'en pertšeen (OkP 52) 'minasd vähest tahetsd'.

Partsiaalobjekt esineb negatiivse komparatiiviga võrdlevates lausetes sõltuvalt lause tähendusest: *niisama nagu ei ole maailmas midagi nii head kui* *vett* *(ÕLP 88)* 'vesi on kõige parem'.

Siin esineb partsiaalobjekt vastandina teistele totaalobjektidele ainult pronoomenite puhul, sõltumata tähendusest. Vähetähtis on antud sõnade käändelõpp.

Tugev piir nende nõude ühtsuse ja objektide sõltuvuses, mis totaalobjekti ainult esineb partsiaalobjekt: *ema, papi, tütarida* *(ÕLP 31)* 'ema, papp, tütar', *siia mõned ehk tõde tüdi ilma naiseta* 'sa nii nõtke nagu tüdruku endale naine'.

Totaalobjekti käänderas on alates nominatiiv ja genitiiv, nimetuse nominatiiv. Nende esinemus akusatiivi, mis sageduselt esineb nimetusega pronoomenite puhul.

Totaalobjekt on alates genitiiv, mis tegevus on lõpetatud ja tulemuse nii alati lõpetatav tulemuses.

Genitiiv on sageli kuiva tähistav nähtaatiiv, nii ta tähistab õpetatud tegevuse tulemust. Nominatiiv on objekt imperatiivi ilmat verbi laiendades, aga ta nõuab pöörduvate pronoomenite puhul. Avatud olatiiv <u>vahest</u> on tetaalobjektiga alati nominatiivne. Mitmuse nominatiiv on ainsuse mitmuselise tetaalobjekti näidates, ehkemata verbi vormist või sõnaliigilisest mallimusest. t- lõpulise ainsatiivi esineb personaalpronoomenite tetaalnime vormil, mõjub ta ei ole ainsuse näitamise nõlles funktsionaalne.

Jotaal- ja partsiaalobjekti opositsiooni taksitatakse tulemuse ja olemuse vastanduses. Olemusvormeline resultatiivset verbi laiendav tetaalobjekt nõlgendab ikkagi ka tulemust, partsiaalobjekt aga näitab tegevuse kestmist olemuses.

Tavalselt on objekti põhjuse verbi jõõdelme vorm, aga tihti põhjad ka verbi näändelsed paradigmiridi, ja nende nemiine, olatiiv, abessiiv ja partitiiv olevad mitmed

saada laiendava objekti. Objekt, mille põhisõnaks on I infinitiiv, algab tihtilt samadele sõnaliidetele, nii verbi pöördelised vormid kui ka teised objektid. Objekti põhisõnaks olev I infinitiiv võib olla ka teine verbi pöördelised vormist; umbisikulises tähenduses nimetavaline verbist või esineda lauses isikulise liikmena.

I infinitiivi ilmelise laiendava olev objekt on tavaliselt partsiaalne.

II inf. illatiivi laiendav objekt sõnab sageli algamist või lähtumist tähistava tegevusega, millele on objekt partsiaalne. III inf. partitiivi, samuti ilmelise, elatiivi ja abessiivi laiendab tavaliselt partsiaalobjekt.

Lõhtudes objekti tähendusvariantidest on sagedi piiritud objekti liigitada. Üldnimetajaks on sobe nimetada nõlva erinevusi: nimi- e. välisobjekt ja tulemusobjekt. Verbi lisandub võhemtähtsana sisaldusobjekt ja mõnel juhul on tegevusist ka adverbiaalsõnaga objektiga. Nimetud nõlvi võib erinevalt

ja varjata valiini murdes.

Objekt ja tesla laeselüümete vahel on sageli raske täpset piiri tõmmata. Objekti määramisel on piiripealsed juhtu subjekti, aja- ja kohaadverbiaalide ning põhjust määrivate adverbiaalidega.

Paljudes uuemates ei ole praeguj peal selgesõnalt jõutud ja objekt on edaspidigi üheks komplekteeritavaks laeselükmeks.

Kasutatud kirjandus.

A. Adman, Sihitis da-infinitiivi laiendina, Eesti keele sõnaraamat I, 1964

O. Arola, Lauseopin perusteita, Helsinki, 1961.

O. Arola, „Päästä meitä pahasta", Eripainos, Sananjalka 8, 1966.

J. Karlsson, „Ambiguity" suomen veli-opin termistä „Virittäjä" 1966 nr. 1

L. Kettunen, Lauseliikmed eesti keeles, Tartu, 1924

K. Kont, Käändsõnalise objekti laaneneemene keeles, Tallinn, 1963

K. Kont, Sihitise mõiste ja liigid, Eesti keele sõnaraamat I

G. Malarov, Образцы карельской речи, Москва, 1963

A. Penttilä, Suomen veliöppi, Helsinki, 1963

N. Remmel, E. Riikoja, J. Valgma, Eesti keele grammatika, Tallinn, 1961

Lühendid.

kms - kaukasiakeelsete

ÖKP - Ö. Nikiforov, Õpetused karjalaskeelsest keelest, Moskva 1963

Sisukord.

Eessõna ..... lk. 2
Sissejuhatus ..... lk. 4
I. Objekti esinemisvorme ... lk. 8
A. Käändsõnaline objekt
1. Substantiiv objektina ... lk. 8
2. Adjektiiv objektina .... lk. 11
3. Pronoomen objektina .... lk. 12
4. Numeraal objektina .... lk. 17
B. Pöördsõnaline objekt
1. I infinitiiv objektina ... lk. 19
2. Teoriinisõnad objektina ... lk. 20
C. Kõnealuse või otsese kõne objektina ..... lk. 21
II. Objekti käänded ..... lk. 23
III. Total- ja partiaalobjekt ... lk. 28
A. Partiaalobjekt .... lk. 30
1. Objekt väljendab osa .... lk. 30
2. Verb väljendab tegevust, jätkuvat tegevust ..... lk. 31
3. Verb on ühtaval vormis ..... lk. 33
4. Verb on irresultatiivne ... lk. 37
5. Komparatiivset sõltuv objekt ... lk. 46
6. Personaalpronoomenid objektina .. lk. 48
7. Partiaalobjekt pea reegli mõjul lk. 50

B. Tõtaalobjekt . . . . . lk 52
1. Tõtaalobjekt ainsuse genitiivis . . . lk 52
2. Tõtaalobjekt ainsuse nominatiivis . . lk 57
3. Tõtaalobjekt mitmuse nominatiivis . . lk 59
4. Tõtaalobjekt ainsuse partitiivis . . . . lk 60

C. Tulevase ja olevase vormi eristamine objekti vormi kaudu . . lk 62

IV. Objekt verbi näändelõpe vormi laiendina . . . . . lk 64
1. Objekt I infinitiivi laiendina
2. Objekt I infinitiivi inessiivi laiendina lk. 70
3. II infinitiivi illatiivi objekt . . . . . lk 71
4. III infinitiivi partitiivi objekt . . . . lk 73
5. III infinitiivi inessiivi, elatiivi, adessiivi objekt . . . . . lk 73

V. Objekti liigid . . . . . lk 75
1. Suuna- e. väljendobjekt . . . . lk 75
2. Tulemusobjekt . . . . . lk 79
3. Sisaldusobjekt . . . . . lk 82

VI. Objekti suhted lause teiste adverbiaalsete täienditega . . lk 85

Kokkuvõte . . . . . lk 93
Kasutatud kirjandus . . . . . lk. 101
Lühendid . . . . . .

Резюме.

Материалы для данной работы собраны на двух экспедиций в Калининскую область, где группа студентов ТГУ кафедры финно-угорского языка летом 1964-65 изучала деревенский диалект карельского языка. Значительно пользовались материалами других диалектов в посредственной книге Г. Макарова „Образцы карельской речи" Москва 1963.

В основном употребление объекта в калининском диалекте такое-же, как и в других прибалтийско-финских языках, но можно заметить сильное влияние русского языка.

Объект в изучаемом диалекте подчиняется тотально-партиальной структуре. Партиальный объект выступает при частичном и продолжающем подчинении второстепенного члена предложения действию глагола, который является главным словом. Тотальный объект показывает, что объект подчиняется полным и завершенным.

Тотальный объект выступает в номинативе единственного и множественного числа и в генитиве единственного числа, исключительно и в аккузативе. Партиальный объект выступает только в партитиве.

Выбор формы объекта зависит от характера самого объекта и его главного слова.

При помощи формы глагола можно различать будущее и настоящее время.

Чёткая дифференциация главных и второстепенных членов предложения посредством форм отсутствует. Основным критерием при определении членов предложений служит значение и взаимная зависимость.